

NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY

JULIANE KOKOTT

prednesené 20. novembra 2007¹

I — Úvod

1. Otázka, ktorá vzniká v prejednávanej veci sa týka toho, či sú ustanovenia smernice Európskeho parlamentu a Rady 2005/35/ES zo 7. septembra 2005 o znečisťovaní mora z lodí a o zavedení sankcií za porušenia² zlučiteľné s právnymi normami vyššej právnej sily.

2. International Association of Independent Tanker Owners (Intertanko), International Association of Dry Cargo Shipowners (InterCargo), Greek Shipping Co-operation Committee, Lloyd's Register a International Salvage Union (ďalej len „žalobcovia“) podali spoločnú žalobu na High Court of Justice proti britskému ministerstvu dopravy vo veci predpokladanej transpozície smernice. Vyššie uvedené spoločnosti sú významnými organizáciami v odvetví medzinárodnej námornej dopravy. Intertanko predstavuje napríklad takmer 80 % svetovej flotily tankerov.

3. Spor sa týka otázky, či sú články 4 a 5 smernice 2005/35 zlučiteľné s dohovorom Organizácie Spojených národov o morskom práve podpísanom v Montego Bay dňa 10. decembra 1982³ (ďalej len „dohovor o morskom práve“), ku ktorému Spoločenstvo pristúpilo v roku 1998⁴, a s medzinárodným dohovorom o zabránení znečisťovania z lodí, ako aj s jeho protokolom z roku 1978⁵ (ďalej len „Marpol 73/78“). Tieto ustanovenia upravujú trestnú zodpovednosť za protiprávne vypúšťanie. Pochybnosti vyplývajú najmä zo skutočnosti, že smernica zdaniho obsahuje prísnejšie kritérium zodpovednosti ako Marpol 73/78. Podľa smernice stačí závažná nedbanlivosť, avšak Marpol 73/78 vyžaduje prinajmenšom nedbanlivosť, ako aj vedomie o tom, že pravdepodobne vznikne škoda.

4. Okrem toho vzniká otázka, či je zodpovednosť vyplývajúca zo závažnej nedbanlivosti zlučiteľná zo zásadou právnej istoty.

1 — Jazyk prednesu: nemčina.

2 — Ú. v. EÚ L 255, s. 11.

3 — Tretia konferencia OSN o morskom práve, Úradné dokumenty, zv. XVII, 1984, Doc. A/Conf.62/122, s. 157 — 231.

4 — Rozhodnutie Rady 98/392/ES z 23. marca 1998 o uzatvorení Dohovoru Organizácie Spojených národov z 10. decembra 1982 o morskom práve a Dohody z 28. júla 1994 o vykonávaní jeho časti XI Európskym spoločenstvom, Ú. v. ES L 179, s. 1; Mim. vyd. 04/003, s. 260.

5 — Zbierka zmlúv Spojených Národov, zv. 1341, č. 22484.

II — Právny rámec

pri ukladaní sankcií za vypúšťanie znečisťujúcich látok z lodí vykazuje značné rozdiely.“

A — Právna úprava Spoločenstva

7. Článok 3 stanovuje rozsah pôsobnosti smernice:

5. Smernica 2005/35 bola prijatá na základe článku 80 ods. 2 ES, ktorý je právnym základom opatrení týkajúcich sa námornej dopravy.

„1. Táto smernica sa v súlade s medzinárodným právom vzťahuje na vypúšťanie znečisťujúcich látok vo:

6. Dôvody prijatia smernice vyplývajú osobitne z jej odôvodnení č. 2 a 3:

a) vnútorných vodách členského štátu, vrátane prístavov v rozsahu, v akom sa uplatňuje režim Marpol;

„(2) Materiálové normy [normy hmotného práva — *neoficiálny preklad*] všetkých členských štátov pre vypúšťanie znečisťujúcich látok z lodí vo všetkých členských štátoch sú založené na dohovore Marpol 73/78; tieto pravidlá však denne ignoruje veľmi veľký počet lodí plaviacich sa vo vodách Spoločenstva bez toho, aby sa uskutočnila náprava.

b) teritoriálnych vodách členského štátu;

c) morských úžinách využívaných pre medzinárodnú plavbu podliehajúcu režimu tranzitného prechodu, ako je to stanovené v časti III oddiele 2 Dohovoru Organizácie spojených národov o morskom práve z roku 1982 v rozsahu, v akom členský štát vykonáva súdnu právomoc nad takými morskými úžinami;

(3) Vykonávanie dohovoru Marpol 73/78 vykazuje nezrovnalosti medzi členskými štátmi, a preto je potrebné harmonizovať jeho vykonávanie na úrovni Spoločenstva; najmä prax členských štátov

d) vo výhradnej hospodárskej zóne [výlučnej ekonomickej zóne — *neoficiálny*

preklad] alebo v rovnocennej zóne členského štátu, zriadenej v súlade s medzinárodným právom, a

za trestné činy za podmienok, ktoré sú ustanovené v rámcovom rozhodnutí 2005/667/SVV, ktorým sa dopĺňa táto smernica.

e) na šírom mori.

Článok 5

2. Táto smernica sa uplatňuje pri vypúšťaní znečisťujúcich látok z akejkoľvek lode bez ohľadu na jej vlajku s výnimkou vojnových lodí, pomocných námorných vojnových lodí alebo iných lodí, ktoré vlastní alebo prevádzkuje štát a v danom čase ich používa iba na vládne nekomerčné účely.“

Výnimky

8. V prejednávanej veci je spochybňovaná platnosť článkov 4 a 5, ktoré znejú takto:

„Článok 4

1. Vypúšťanie znečisťujúcich látok do ktorejkoľvek z oblastí uvedených v článku 3 ods. 1 sa nepovažuje za porušenie smernice, ak spĺňa podmienky stanovené v pravidlách 9, 10, 11 písm. a) alebo v pravidle 11 písm. c) prílohy I alebo v pravidlách 5, 6 písm. a) alebo 6 písm. c) prílohy II dohovoru Marpol 73/78.

Porušenia

Členské štáty zabezpečia, aby sa vypúšťanie znečisťujúcich látok loďami do ktorejkoľvek z oblastí uvedených v článku 3 ods. 1 považovalo za porušenie, ak bolo spáchané úmyselne, z nepozornosti alebo závažnej nedbanlivosti. Tieto porušenia sa považujú

2. Vypúšťanie znečisťujúcich látok do oblastí uvedených v článku 3 ods. 1 písm. c), d) a e) sa nepovažuje za porušenie zo strany vlastníka lode, veliteľa lode alebo posádky konajúcej na zodpovednosť veliteľa lode, ak spĺňa podmienky stanovené v pravidle 11 písm. b) prílohy I alebo v pravidle 6 písm. b) prílohy II dohovoru Marpol 73/78.“

B — *Medzinárodné právo*

1. Dohovor o morskom práve

9. Dohovor o morskom práve obsahuje ustanovenia týkajúce sa trestných konaní v prípade znečistenia.

10. Článok 211 ods. 1 prvá veta stanovuje rozvíjanie medzinárodných noriem ochrany životného prostredia:

„Štáty, konajúc prostredníctvom príslušných medzinárodných organizácií alebo všeobecnej diplomatickej konferencie, stanovujú medzinárodné normy a štandardy na zabránenie, zníženie a kontrolu znečistenia morského prostredia z lodí a rovnakým spôsobom budú tam, kde je to vhodné, podporovať prijatie systémov morských ciest zameraných na minimalizáciu nebezpečenstva vzniku nehôd, ktoré by mohli zapríčiniť znečistenie morského prostredia, vrátane pobrežia a s ním spojených záujmov pobrežných štátov.“

11. Článok 211 ods. 5 je právnym základom zákonodarnej právomoci pobrežných štátov vo výhradnej hospodárskej zóne:

„Pobrežné štáty s cieľom zabezpečenia, dodržiavania právnych predpisov uvedených v šiestom oddieli môžu, pokiaľ sa týka ich výhradnej ekonomickej zóny, vydať zákony a nariadenia na zabránenie, zníženie a kontrolu znečistenia z lodí, ktoré budú zodpovedať všeobecne prijatým medzinárodným normám a štandardom stanovených prostredníctvom príslušných medzinárodných organizácií alebo všeobecnej diplomatickej konferencie a budú tieto všeobecne prijaté medzinárodné normy a štandardy vykonávať.“

12. Úžiny sú upravené podľa článku 42 ods. 1 písm. b) ustanoveniami podobnými ustanoveniam, ktoré sa vzťahujú na výhradnú hospodársku zónu:

„1. Pri dodržiavaní ustanovenia tohto oddielu môžu štáty, ktoré hraničia s prielivmi, vydávať predpisy dotýkajúce sa tranzitného prechodu prielivmi pokiaľ ide o:

...

b) zabránenie, zníženie a kontrolu znečistenia uplatnením príslušných medzinárodných predpisov, ktoré sa dotý-

kajú vypúšťania ropy, ropných odpadov a iných škodlivých látok v prielive,

15. Na pobrežné vody (nazývané dohovorom „pobrežné more“) sa uplatňujú odchylné ustanovenia. Článok 2 upravuje zvrchovanosť pobrežného štátu nad touto zónou.

...“

13. Článok 89 v zásade vylučuje zákonodarnú právomoc štátov, pokiaľ ide o širšie more:

„1. Zvrchovanosť pobrežného štátu sa rozširuje za jeho pevninské územie a vnútorné vody a v prípade súostrovneho štátu na prilahlé morské pásmo nazývané pobrežným morom.

„Žiadny štát si nesmie robiť nárok na podrobenie akejkolvek časti širšieho mora do svojej zvrchovanosti.“

2. Táto zvrchovanosť sa rozširuje na vzdušný priestor nad pobrežným morom, ako aj na jeho morské dno a podložie.

14. Článok 218 ods. 1 však stanovuje, že prístavné štáty sú oprávnené začať trestné konanie v prípade protiprávneho vypúšťania:

3. Zvrchovanosť nad pobrežným morom je vykonávaná v súlade s týmto Dohovorom a inými pravidlami medzinárodného práva.“

„V prípade, že sa loď dobrovoľne nachádza v prístave alebo v niektorom z pobrežných terminálov ktoréhokoľvek štátu, môže tento štát vykonávať vyšetrovanie a tam, kde ho k tomu oprávňujú dôkazy, začať konanie pokiaľ sa týka akéhokoľvek vypúšťania látok z takejto lode, ktorá porušuje medzinárodné normy a štandardy ustanovené príslušnou medzinárodnou organizáciou alebo všeobecnou diplomatickou konferenciou za hranicami vnútorných vôd, pobrežného mora alebo výlučnej ekonomickej zóny tohto štátu.“

16. Článok 211 ods. 4 obsahuje všeobecné pravidlo uplatniteľné na ustanovenia o ochrane životného prostredia, pokiaľ ide o pobrežné vody:

„Pobrežné štáty pri výkone svojej zvrchovanosti v pobrežnom mori môžu vydať zákony a nariadenia na zabránenie, zníženie a kontrolu znečisťovania mora z cudzích lodí,

vrátane lodí vykonávajúcich právo pokojného prejazdu. Takéto zákony a nariadenia nesmú, v súlade s oddielom 3, druhej časti narušovať pokojný prejazd cudzích lodí.“

to neumožňujú všeobecne prijaté medzinárodné predpisy alebo normy.

17. Článok 21 uvádza, ktoré zákony a vykonávacie predpisy pobrežného štátu týkajúce sa pokojného prechodu sú dovolené:

3. ...

„1. Pobrežný štát môže prijímať zákony a iné právne predpisy v súlade s ustanoveniami tohto Dohovoru a inými pravidlami medzinárodného práva dotýkajúcimi sa pokojného prechodu pobrežným morom, s ohľadom na všetko alebo hocičo z tohto:

4. Cudzie lode uplatňujúce právo pokojného prechodu pobrežným morom sa podriaďujú všetkým týmto zákonom a iným právnym predpisom a všetkým všeobecne prijatým medzinárodným predpisom, ktoré sa dotýkajú zabránenia zrážok na mori.“

...

f) ochranu životného prostredia pobrežného štátu a zabránenie, zníženie a kontrolu jeho znečistenia;

2. Marpol 73/78

...

18. Marpol bol prijatý pod záštitou Medzinárodnej námornej organizácie (ďalej len „IMO“). Všetky členské štáty pristúpili k časti Marpol 73/78, ktorej sa týka prejednávacia vec⁶; nepredpokladá sa však pristúpenie Spoločenstva (článok 13).

2. Tieto právne predpisy sa nebudú vzťahovať na projektovanie, konštrukciu, zloženie posádky alebo vybavenie cudzích lodí, pokiaľ

⁶ — Podľa údajov IMO na stránke http://www.imo.org/Conventions/mainframe.asp?topic_id=248 z 2. mája 2007. Príloha VI zatiaľ nebola ratifikovaná Rakúskom, Českou republikou, Írskom, Maďarskom, Maltou, Portugalskom a Slovenskom; okrem toho Malta zatiaľ neratifikovala prílohu IV.

19. Článok 4 Marpol 73/78 obsahuje nasledujúce ustanovenia:

„1. Akékoľvek porušenie ustanovení tohto dohovoru sa potrestá zákonmi štátu, ktorému predmetná loď podlieha, bez ohľadu na miesto, na ktorom k porušeniu došlo. Ak je o tomto porušení štát informovaný a je presvedčený, že existujú dostatočné dôkazy, aby mu umožnili začať trestné konanie pre predpokladané porušenie, začne tieto konania čo najskôr v súlade s právnou úpravou.

2. Akékoľvek porušenie ustanovení tohto Dohovoru, ku ktorému došlo v súdnej právomoci zmluvnej strany dohovoru, je sankcionované právnou úpravou tejto zmluvnej strany. V prípade, keď dôjde k porušeniu, je zmluvná strana povinná:

a) začať trestné konanie v súlade so svojou právnou úpravou;

b) alebo predložiť štátu, ktorému je loď poriadaná, dôkazy, ktoré má vo vlastníctve, aby preukázala, že došlo k porušeniu.

3. Ak sú informácie alebo dôkazy týkajúce sa porušenia Dohovoru loďou poskytnuté štátu,

ktorému táto loď podlieha, tento štát urýchlene informuje štát, ktorý mu tieto informácie alebo dôkazy poskytol, a Organizáciu o prijatých opatreniach.

4. ...“

20. Článok 9 obsahuje pravidlá týkajúce sa vzťahov s inými zmluvami a výkladu pojmu „súdna právomoc“.

„Článok 9

1. ...

2. Žiadne ustanovenie tohto Dohovoru nie je na ujmu kodifikácii alebo prepracovaniu morského práva Konferenciou Spojených národov o morskom práve zvolanou na základe uznesenia 2750 C(XXV) Valného zhromaždenia Spojených národov, ani súčasných alebo budúcich požiadaviek a právnych stanovísk každého štátu týkajúcich sa morského práva a povahy a rozsahu súdnej právomoci pobrežného štátu a štátu vlajky.

3. V tomto Dohovore sa pojem súdna právomoc vykladá v súlade s medzinárodným právom platným v čase uplatňovania alebo výkladu tohto Dohovoru.“

„Pravidlá 9 a 10 tejto prílohy sa neuplatňujú na:

a) vypúšťanie ropných látok alebo ropnej zmesi do mora, potrebné na účely zabezpečenia bezpečnosti lode alebo záchrany života na mori, alebo

21. Ustanovenia týkajúce sa znečistenia ropou súvisiaceho s prevádzkou lodí sa nachádzajú v prílohe I Marpol 73/78⁷. Pravidlá 9 a 10 obsahujú obmedzenia, ktoré zakazujú vypúšťanie v určitých oblastiach, v určitej minimálnej vzdialenosti od pevniny alebo nad určité množstvo (vyjadrené ako okamžitý obsah vypúšťanej látky na morskú míľu, v celkovom množstve a v obsahu ropy v odtoku). Vypúšťanie ropy a ropných zmesí z lodí do mora je teda zakázané, s výnimkou prípadov, ak sú splnené určité podmienky.

b) vypúšťanie ropných látok alebo ropnej zmesi do mora následkom poškodenia lode alebo jej zariadenia:

i) za predpokladu, že po výskyte poškodenia alebo zistení vypúšťania na účely zabránenia vypúšťania alebo jeho minimalizácie boli vykonané všetky náležité opatrenia, a

22. Pravidlo 11 prílohy I teda stanovuje výnimky zo zákazov vypúšťania:

ii) okrem prípadu, ak vlastník lode alebo veliteľ lode konal buď s úmyslom spôsobiť škodu alebo

⁷ – Táto príloha bola doplnená a zmenená uznesením MEPC.117(52) z 15. októbra 2004, ktorá je účinná od 1. januára 2007. Pravidlá 9, 10 a 11 skúmané v rámci tohto konania neboli z vecnej stránky zmenené, ale v súčasnosti sa už nachádzajú v pravidlách 15, 34 a 4. V záujme jednoduchosti používam predošlé číslovanie.

nedbanlivo^[8] s tým, že vedel, že by pravdepodobne vznikla škoda, alebo

však nevzťahujú na ropné látky alebo ropné zmesi, ale na škodlivé kvapalné látky prepravované ako voľne ložené. Pravidlo 5 prílohy II zakazuje vypúšťanie určitých látok do mora. Pravidlo 6 písm. b) prílohy II stanovuje:

- c) vypúšťanie látok obsahujúcich ropu do mora, schválené správou [štátu vlajky], ak sa použije na účel boja proti určitým prípadom znečistenia, aby sa tak minimalizovala škoda zo znečistenia. Každé také vypúšťanie podlieha schváleniu vlády štátu, v ktorého súdnej právomoci sa má vykonať zamýšľané vypúšťanie.“

„Pravidlo 5 tejto prílohy sa nevzťahuje na:

...

- b) vypúšťanie škodlivých kvapalných látok alebo ich zmesí do mora v dôsledku poškodenia lode alebo jej vybavenia;

23. Príloha II⁹ k dohovoru Marpol 73/78 obsahuje ustanovenia, ktoré zodpovedajú ustanoveniam prílohy I. Tieto ustanovenia sa

- i) za predpokladu, že po vzniku škody alebo objavení vypúšťania boli podniknuté všetky primerané preventívne opatrenia na zabránenie alebo minimalizovanie takéhoto vypúšťania; a

- ii) s výnimkou prípadu, ak vlastník alebo kapitán konali buď s úmyslom spôsobiť škodu, alebo konali so závažnou nedbanlivosťou^[10] a s vedomím, že v dôsledku

8 — Poznámka pod čiarou doplnená generálnou advokátkou. Autentické jazykové verzie používajú tieto pojmy: v angličtine: recklessly (neopatrne, s ľahkomyseľnosťou, nepozorne), vo francúzštine: témérairement (nepozorne), v španielčine: imprudencia temeraria (nepozorná alebo nerozvážna neopatrnosť) a v ruštine: самонадеянно (domýšľavo, s aroganciou, bezočivo). Nemecký úradný preklad dohovoru Marpol (Anlage zum Bundesgesetzblatt 1996 II, s. 18) ako aj reprodukcia predmetných ustanovení Marpol v prílohe k smernici podľa môjho názoru zle prekladajú tento pojem „fahrlässig“. Zdá sa mi presnejšie prekladať tento pojem ako „leichtfertig“, ako to bolo napríklad v prípade článku 25 (ktorého znenie je totožné) dohovoru o zjednotení niektorých pravidiel týkajúcich sa medzinárodnej leteckej dopravy, podpísaného vo Varšave dňa 12. októbra 1929 (prvý dohovor na účely zjednotenia súkromného leteckého práva) (Reichsgesetzblatt 1933 II, s. 1039), v jeho znení podľa protokolu z Hágu zo dňa 28. septembra 1955 týkajúceho sa zmeny dohovoru na účely zjednotenia niektorých pravidiel týkajúcich sa medzinárodnej leteckej dopravy (Bundesgesetzblatt 1958 II, s. 292) a článku 4 dohovoru o obmedzení zodpovednosti v oblasti námorných pohľadávok, podpísaného v Londýne dňa 19. novembra 1976 (Bundesgesetzblatt 1986 II, s. 786). Pozri tiež § 435 nemeckého obchodného zákonníka (Handelsgesetzbuch).

9 — Táto príloha bola doplnená a jej štruktúra bola zmenená uznesením MEPC.118(52) z 15. októbra 2004, ktoré je účinné od 1. januára 2007. Pravidlo 6 skúmané v rámci tohto konania prestavuje v súčasnosti pravidlo 3 a stanovuje odchýlku od akýchkoľvek podmienok vypúšťania látok uvedených v prílohe II. V záujme jednoduchosti používam staršie znenie a číslovanie.

10 — Poznámka pod čiarou doplnená generálnou advokátkou. Pozri poznámku pod čiarou 8.

takéhoto konania pravdepodobne vznikne škoda“.

a) je článok 4 smernice neplatný v tom rozsahu, v akom požaduje od členských štátov, aby považovali závažnú nedbanlivosť za kritérium stanovovania zodpovednosti za vypúšťanie znečisťujúcich látok; a/ alebo

III — Návrh na začatie prejudiciálneho konania

b) je článok 5 ods. 1 smernice neplatný v tom rozsahu, v akom vylučuje uplatňovanie výnimiek uvedených v prílohe I pravidle 11 písm. b) a v prílohe II pravidle 6 písm. b) Marpol 73/78?

24. Na návrh žalobcov prekladá High Court of Justice Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

1. Je článok 5 ods. 2 smernice 2005/35/ES neplatný vo vzťahu k morským úzinám využívaným na medzinárodnú plavbu, vo vzťahu k výlučnej ekonomickej zóne alebo obdobnej zóne členského štátu a vo vzťahu k šíreniu moru v tom rozsahu, v akom obmedzuje výnimky uvedené v prílohe I pravidle 11 písm. b) a v prílohe II pravidle 6 písm. b) Marpol 73/78 na vlastníkov, kapitánov lode a posádku?

3. Porušuje článok 4 smernice vyžadujúci od členských štátov, aby prijali vnútroštátnu právnu úpravu zahrňujúcu závažnú nedbanlivosť ako kritérium zodpovednosti a sankcionujúcu vypúšťanie do pobrežných morí, právo pokojného prechodu priznaného Dohovorom Organizácie Spojených národov o morskom práve a ak áno, je článok 4 v tomto rozsahu neplatný?

4. Porušuje použitie výrazu „závažná nedbanlivosť“ v článku 4 smernice zásadu právnej istoty a ak áno, je článok 4 v tomto rozsahu neplatný?

2. Vo vzťahu k pobrežným moriam členského štátu:

25. Žalobcovia vo veci samej, Dánske kráľovstvo, Estónska republika, Helénska republika, Španielske kráľovstvo, Francúzska republika, Talianska republika, Cypruská

republika, Maltská republika, Švédske kráľovstvo, Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska, ako aj Európsky parlament, Rada Európskej únie a Komisia Európskych spoločenstiev sa zúčastnili na písomnej časti konania. S výnimkou Dánskeho kráľovstva a Estónskej republiky sa všetky vyššie uvedené subjekty zúčastnili na ústnej časti konania, ktorá sa konala 25. septembra 2007.

súčasť vnútroštátneho územia pobrežného štátu, v nižšej miere, ako v iných morských zónach (pozri písm. C). Nakoniec (písm. D) je potrebné preskúmať, či je zodpovednostné kritérium závažnej neobanlivosti zlučiteľné so zásadou právnej istoty.

IV — Právne posúdenie

26. Najprv preskúmam niektoré pochybnosti (písm. A) týkajúce sa prípustnosti návrhu na začatie prejudiciálneho konania a právomoci Súdneho dvora. Ďalej sa budem v odpovedi na prvú otázku venovať kritériu stanovovania zodpovednosti za protiprávne vypúšťanie mimo pobrežných vôd, teda do širšieho mora, v úžinách, ktoré sa využívajú na medzinárodnú dopravu, a vo vylučnej ekonomickej zóne. Ukáže sa, že Marpol 73/78 spolu s dohovorom o morskom práve vyčerpávajúcym spôsobom vymedzuje kritérium stanovovania zodpovednosti, ktoré sa má uplatňovať v týchto morských zónach (pozri písm. B). Naopak, v prípade pobrežných vôd, ktoré sú predmetom druhej a tretej otázky, hrá Marpol 73/78 skôr úlohu minimálnej normy — záväznej pre členské štáty, nie však pre Spoločenstvo — najmä z toho dôvodu, že dohovor o morskom práve obmedzuje zákonodarné právomoci v tejto zóne, ktorá tvorí

A — O prípustnosti návrhu na začatie prejudiciálneho konania

27. Francúzska vláda spochybňuje prípustnosť návrhu na začatie prejudiciálneho konania. Podľa tejto vlády na rozdiel od okolností vo veci *British American Tobacco*¹¹ vnútroštátny súd neuviedol, že konanie vo veci samej sa týka zákonnosti zamýšľanej transpozície spornej smernice. Okrem toho uvádza, že medzi účastníkmi konania vo veci samej neexistuje žiadna nezhoda, prinajmenšom pokiaľ ide o prvú otázku.

28. Tieto námietky sú spôsobené skutočnosťou, že Súdnemu dvoru výnimočne prináleží skúmať aj podmienky, za ktorých mu vnútroštátny sudca predloží vec, s cieľom posúdiť svoju vlastnú právomoc¹². Z ustálenej judikatúry vyplýva, že odmietnutie rozhodnúť o prejudiciálnej otázke položenej vnútroštátnym súdom je možné iba vtedy, ak je celkom zrejmé, že požadovaný výklad práva Spoločenstva nemá žiadny

11 — Rozsudok 10. decembra 2002, *British American Tobacco (Investments) a Imperial Tobacco*, C-491/01, Zb. s. I-11453.

12 — Rozsudok z 13. júla 2006, *Manfredi a i.*, C-295/04 až C-298/04, Zb. s. I-6619, bod 27.

vzťah k skutočnostiam alebo k predmetu konania vo veciach samých, ak ide o hypotetický problém alebo ak Súdny dvor nemá k dispozícii podstatné skutkové alebo právne okolnosti potrebné na poskytnutie užitočných odpovedí na otázky, ktoré mu boli položené¹³. S výnimkou takýchto prípadov je Súdny dvor v zásade povinný rozhodovať o prejudiciálnych otázkach týkajúcich sa výkladu noriem práva Spoločenstva¹⁴. V tomto kontexte zahŕňa pojem výkladu preskúmanie platnosti¹⁵.

29. Francúzska vláda nepredkladá skutočnosti, ktoré by preukázali, že prejudiciálne otázky alebo spor vo veci samej sú hypotetickej povahy. Naopak je zrejmé, že spor vo veci samej je skutočnej povahy a že prejudiciálne otázky majú rozhodujúci význam pre vyriešenie tohto sporu. Súdny dvor nepotrebuje ďalšie skutkové okolnosti týkajúce sa sporu vo veci samej na to, aby odpovedal na prejudiciálne otázky. Súdny dvor totiž neprehliada od vydania rozsudku *British American Tobacco*¹⁶ skutočnosť, že v Spojenom kráľovstve možno podať žalobu smerujúcu k zabráneniu transpozície smernice, čo môže viesť k tomu, že otázky týkajúce sa platnosti tejto smernice budú predložené Súdnemu dvoru. Napriek pochybnostiam francúzskej vlády ohľadne prípustnosti nie je opodstatnené zamietnuť návrh na začatie prejudiciálneho konania.

30. Dánsko a Rada okrem toho predkladajú otázku právomoci Súdneho dvora na výklad dohovoru o morskom práve. Spoločenstvo a všetky jeho členské štáty uzavreli dohovor na základe delenej právomoci¹⁷. Súdny dvor v zásade nemá právomoc na výklad ustanovení, ktoré patria do výlučnej právomoci členských štátov. Len výnimočne môže byť Súdny dvor oprávnený na výklad takýchto ustanovení, ak patria do výlučnej právomoci členských štátov¹⁸.

31. Súdny dvor však rozhodol, že v osobitnom kontexte dohovoru o morskom práve je zistenie, že došlo k prenosu delenej právomoci na Spoločenstvo, podmienené existenciou pravidiel Spoločenstva v oblastiach, na ktoré sa vzťahujú ustanovenia dohovoru, bez ohľadu na to, aký je inak ich rozsah a povaha¹⁹. Inými slovami v oblasti dohovoru o morskom práve existuje prinajmenšom paralelná právomoc Spoločenstva vo vzťahu k otázkam, na ktoré sa vzťahuje tento dohovor, keďže existujú uplatniteľné ustanovenia Spoločenstva bez ohľadu na otázku, či sú normy práva Spoločenstva vyčerpávajúce, alebo či si členské štáty ponechávajú zákonodarnú právomoc.

32. Tvrdenie Dánska a Rady, podľa ktorého Súdny dvor nemá právomoc, musí byť

13 — Pozri najmä rozsudky z 15. decembra 1995, *Bosman*, C-415/93, Zb. s. I-4921, bod 61, ako aj z 10. januára 2006, *IATA a ELFAA* (C-344/04, Zb. s. I-403, bod 24).

14 — Pozri rozsudky *Bosman*, už citovaný, bod 59, a *IATA a ELFAA*, už citovaný, bod 24.

15 — Rozsudok *IATA a ELFAA*, už citovaný, bod 24.

16 — Už citovaný.

17 — Rozsudok z 30. mája 2006, *Komisija/Írsko*, C-459/03, Zb. s. I-4635, bod 83.

18 — Rozsudok z 11. septembra 2007, *Merck Genéricos — Produtos Farmacéuticos*, C-431/05, Zb. s. I-7001, bod 33.

19 — Rozsudok *Komisija/Írsko*, už citovaný, bod 108.

v prejednávanej veci zamietnuté. Je opodstatnené predpokladať, že ustanovenia dohovoru o morskom práve, ktoré sú pre skúmanie smernice 2005/35 relevantné, patria aspoň pod jednu z právomoci delených medzi členské štáty a Spoločenstvo. V opačnom prípade by bolo opodstatnené zrušiť smernicu pre nedostatok právneho základu. Ani jeden účastník konania však nespochybňuje právny základ smernice.

33. V dôsledku toho má Súdny dvor právomoc na výklad príslušných ustanovení dohovoru o morskom práve.

B — O prvej otázke týkajúcej sa zodpovednosti osôb, ktoré Marpol 73/78 nespomína

34. Prvá otázka sa týka zodpovednosti osôb, ktoré Marpol 73/78 nespomína, za vypúšťanie mimo pobrežných vôd. Žalobcovia, Grécko, Malta a Cyprus sa domnievajú, že ustanovenia, ktoré sa ňu vzťahujú, nie sú zlučiteľné s Marpolom 73/78..

35. Preto je potrebné najskôr stanoviť, či je Marpol 73/78 kritériom, vo svetle ktorého treba posudzovať zákonnosť smernice 2005/35, a ak áno, v prípade potreby ďalej riešiť otázku, či Marpol 73/78 znižuje zodpovednosť za vypúšťanie súvisiace s haváriami spôsobom uvádzaným žalobcami.

1. Marpol 73/78, kritérium zákonnosti smernice 2005/35

36. Účastníci konania predkladajú rozličné tvrdenia, ktoré by mohli viesť k tomu, že Marpol 73/78 sa použije ako kritérium zákonnosti smernice 2005/35. V prvom rade by mohlo byť Spoločenstvo viazané Marpolom 73/78 na základe medzinárodného práva [pozri písm. a)]. V druhom rade by mohlo byť Spoločenstvo viazané nepriamo Marpolom 73/78 v rozsahu, v akom dohovor o morskom práve obmedzuje zákonodarnú právomoc Spoločenstva odkazom na normy Marpol 73/78 [pozri písm. b)]. V treťom rade by záväzná povaha Marpol 73/78 mohla byť dôsledkom skutočnosti, že smernica 2005/35 smeruje k harmonizácii vykonávania tohto dohovoru z hľadiska Spoločenstva [pozri písm. c)].

a) O otázke, či je Spoločenstvo viazané Marpolom 73/78 na základe medzinárodného práva

ové právo²³. Pritom v prejednávanej veci nič nenaznačuje, že príslušné ustanovenia Marpol 73/78 kodifikujú medzinárodné obyčajové právo.

37. Ako uvádzajú Rada a Komisia, Súdny dvor v rozsudku Peralta skonštatoval, že ustanovenia Marpol 73/78 nie sú pre Spoločenstvo záväzné²⁰.

38. Rovnako ako v čase, keď bo vydaný uvedený rozsudok, Spoločenstvo v súčasnosti nie je zmluvnou stranou Marpol 73/78. Je nesporné, že zákonnosť aktu Spoločenstva v zásade nezávisí od jeho súladu s medzinárodným dohovorom, ktorého Spoločenstvo nie je zmluvnou stranou²¹.

39. V rozpore so stanoviskom Cyprusu a Spojeného kráľovstva, z rozsudku Poulsen a Diva Navigation²² tiež nevyplýva, že Spoločenstvo je automaticky viazané bez ohľadu na to, o akú normu medzinárodného práva ide. Súdny dvor istotne skonštatoval, že právomoci Spoločenstva musia byť vykonávané v súlade s medzinárodným právom, z úvah, ktoré nasledujú, však vyplýva, že toto tvrdenie sa vzťahuje na medzinárodné obyčajové

40. Napriek tomu nemožno a priori vylúčiť druhý predpoklad uvádzaný v rozsudku Peralta, podľa ktorého by bolo Spoločenstvo viazané Marpolom 73/78 na základe prenosu právomocí predtým vykonávaných členskými štátmi v oblasti uplatňovania tohto dohovoru²⁴. Tento predpoklad, ktorý obhajujú žalobcovia, spočíva na judikatúre týkajúcej sa záväznosti GATT pred pristúpením Spoločenstva k tomuto dohovoru²⁵. Súdny dvor sa v tejto súvislosti opieral o niekoľko úvah.

41. GATT je dohoda, ktorá bola uzavretá členskými štátmi v čase vzniku Spoločenstva, avšak v čase vydania rozsudku International Fruit Company a i. boli príslušné právomoci v oblasti obchodnej politiky prenesené v celom rozsahu na Spoločenstvo. Preto je výlučne Spoločenstvo spôsobilé konať v rámci GATT. V dôsledku toho a so súhlasom členských štátov, ako aj iných zmluvných strán GATT, nahradilo členské štáty v rámci GATT Spoločenstvo.

20 — Rozsudok zo 14. júla 1994, Peralta, C-379/92, Zb. s. I-3453, bod 16.

21 — Rozsudok z 9. októbra 2001, Holandsko/Parlament a Rada, C-377/98, Zb. s. I-7079, bod 52.

22 — Rozsudok z 24. novembra 1992, Poulsen a Diva Navigation, C-286/90, Zb. s. I-6019.

23 — Rozsudok Poulsen a Diva Navigation, už citovaný, bod 9 a nasl. Pokiaľ ide o záväznú povahu medzinárodného obyčajového práva pozri rozsudok zo 16. júna 1998, Racke, C-162/96, Zb. s. I-3655, bod 45.

24 — Rozsudok Peralta, už citovaný.

25 — Rozsudok z 12. decembra 1972, International Fruit Company a i., 21/72 až 24/72, Zb. s. 1219, bod 10 a nasl.

42. Na rozdiel od obchodnej politiky nemá v prejednávanej veci Spoločenstvo na základe samotnej zmluvy výlučnú právomoc na úpravu vypúšťania znečisťujúcich látok loďami do mora. Ide skôr o paralelnú právomoc — vyplývajúcu z článku 80 ods. 2 ES týkajúceho sa dopravnej politiky alebo z článku 175 ES týkajúceho sa politiky v oblasti životného prostredia²⁶ — čo znamená, že si ju členské štáty ponechávajú, pokiaľ, a v rozsahu, v akom ju Spoločenstvo nevykonáva²⁷. Spoločenstvo istotne vykonávalo túto právomoc najneskôr počas prijatia smernice 2005/35, nie je však opodstatnené vyvodiť na základe toho záver o úplnom prechode predmetných právomocí z členských štátov na Spoločenstvo, pretože smernica sa podľa svojho článku 1 ods. 2 obmedzuje na vymedzenie minimálnych noriem, ktoré sú členské štáty oprávnené v súlade s medzinárodným právom sprísniť.

43. Bez ohľadu na otázku, či sa právomoc Spoločenstva stala výlučnou, nie je isté, či takýto prenos právomocí vyplývajúci z ich výkonu stačí na to, aby bolo Spoločenstvo viazané medzinárodnými záväzkami členských štátov. Je pravdou, že prenos právomocí v oblasti obchodnej politiky, o ktorý išlo v prípade GATT, bol výslovne stanovený v Zmluve. Rozsudok Peralta hovorí o prenose

„na základe Zmluvy“²⁸. Súdny dvor okrem toho v podobnej veci rozhodol, že Spoločenstvo nie je viazané Dohovorom o udeľovaní európskych patentov podpísaným v Mníchove 5. októbra 1973²⁹, aj keď vykonanie tohto dohovoru bolo čiastočne harmonizované³⁰ skúmanou smernicou 98/44³¹.

44. Okrem toho nikto netvrdil, že Spoločenstvo sa stalo právnym nástupcom členských štátov, pokiaľ ide o Marpol 73/78, alebo že takéto nástupníctvo bolo prijaté so súhlasom ostatných zmluvných strán, ako sa to stalo v prípade GATT. Spoločenstvo má len štatút pozorovateľa pri IMO, pod ktorú patrí Marpol 73/78.

45. Spoločenstvo preto nemôže byť viazané Marpolom 73/78 len na základe prenosu právomocí členských štátov.

26 — Pozri bod 35 návrhov, ktoré predniesol generálny advokát Mazáka vo veci Komisia/Rada (rozsudok z 23. októbra 2007, C-440/05, zatiaľ nezverejnený v Zbierke).

27 — Pozri rozsudok z 31. marca 1971, Komisia/Rada, 22/70, Zb. s. 263, bod 17 a nasl., ako aj stanovisko 1/03 zo 7. februára 2006, Zb. s. I-1145, bod 114 a nasl.

28 — Už citovaný.

29 — Rozsudok Holandsko/Parlament a Rada, už citovaný, bod 52.

30 — Pozri odôvodnenie č. 9 smernice 98/44.

31 — Smernica Európskeho parlamentu a Rady 98/44/ES zo 6. júla 1998 o právnej ochrane biotechnologických vynálezov (Ú. v. ES L 213, s. 13; Mim. vyd. 13/020, s. 395).

b) O odkaze dohovoru o morském práve na Marpol 73/78

použití. V každém případě, ak sa ich chcú dovolávať jednotlivci, predmetné ustanovenia musia byť z pohľadu ich obsahu nepodmienečné a dostatočne presné³⁴.

46. Ako uviedla väčšina účastníkov konania počas písomnej časti konania, Marpol 73/78 by mohol byť dohovorom o morském práve začlenený do práva Spoločenstva ako kritérium skúmania.

47. Podľa článku 300 ods. 7 ES sú dohody uzavreté podľa podmienok stanovených v tomto článku záväzné pre inštitúcie Spoločenstva a členské štáty. Dohovor o morském práve bol podpísaný Spoločenstvom a následne schválený rozhodnutím 98/392. Z toho podľa ustálenej judikatúry vyplýva, že ustanovenia tohto dohovoru sú odvtedy neoddeliteľnou súčasťou právneho poriadku Spoločenstva³².

48. Medzinárodné dohovory uzavreté Spoločenstvom majú prednosť pred predpismi sekundárneho práva Spoločenstva³³. Súdny dvor preto skúma platnosť aktov inštitúcií Spoločenstva s ohľadom na ustanovenia takýchto dohôd. Takéto skúmanie však viaže na podmienkou, že ani povaha, ani štruktúra uvedeného dohovoru nebránia takémuto

49. Podľa stanoviska francúzskej vláda a Rady, ku ktorému sa pripojili talianska, španielska a švédka vláda, ako aj Parlament počas ústnej časti konania, tieto dve podmienky bránia tomu, aby sa jednotlivci dovolávali dohovoru o morském práve.

50. Toto tvrdenie s ohľadom na judikatúru Súdneho dvora prekvapuje. Je opodstatnené spomenúť najmä rozsudok Poulsen a Diva Navigation, ktorý sa týkal otázky, či možno v rámci trestného konania namietat zákaz lovu stanovený nariadením Spoločenstva v oblasti rybolovu dánskemu kapitánovi lode zapísanej v Paname. V tejto veci Súdny dvor použil dohovor o morském práve pred nadobudnutím jeho účinnosti, ako vyjadrenie medzinárodného obyčajového práva, aby mohol skonštatovať výlučný vzťah lode k štátu vlajky³⁵ a vylúčiť uplatňovanie zákazu lovu na túto loď vo výlučnej ekonomickej zóne a v pobrežných vodách³⁶. Súdny dvor teda už v zásade uznal, že jednotlivci sa môžu dovolávať noriem stanovených v doho-

32 — Rozsudok Komisia/Irsko, už citovaný, bod 82; pozri tiež rozsudky IATA a ELFAA, už citovaný, bod 36, a Merck Genéricos — Produtos Farmacéuticos, už citovaný, bod 35.

33 — Rozsudky z 10. septembra 1996, Komisia/Nemecko, C-61/94, Zb. s. I-3989, bod 52, z 1. apríla 2004, Bellio F.lli, C-286/02, Zb. s. I-3465, bod 33, a IATA a ELFAA, už citovaný, bod 35.

34 — Rozsudky z 30. septembra 1987, Demirel, 12/86, Zb. s. 3719, bod 14, Racke, už citovaný, bod 31, a IATA a ELFAA, už citovaný, bod 39.

35 — Rozsudok Poulsen a Diva Navigation, už citovaný, body 13 a 15.

36 — Tamže, bod 25.

vore o morskem práve. Žalobcovia počas ústnej časti konania správne zdôraznili, že by bolo celkom nepochopiteľné, keby im bola táto možnosť po nadobudnutí účinnosti dohovoru o morskem práve odňatá.

51. Ani judikatúra po nadobudnutí účinnosti dohovoru o morskem práve v tomto zmysle nič nenaznačuje. Súdny dvor takto vyvodil zodpovednosť štátu vlajky na základe medzinárodného práva verejného z článku 94 dohovoru o morskem práve³⁷ a nedávno vymedzil územnú pôsobnosť šiestej smernice o DPH³⁸ prostredníctvom ustanovení dohovoru týkajúceho sa zvrchovaných práv štátov v rôznych morských zónach³⁹. Tieto ustanovenia sú opäť v prejednávanej veci relevantné.

52. V týchto veciach však Súdny dvor neanalyzoval ani povahu, ani štruktúru dohovoru o morskem práve, ani nepreskúmal, či sú predmetné ustanovenia v prejednávanej veci z hľadiska ich obsahu nepodmienečné a dostatočne presné. V dôsledku toho je opodstatnené preskúmať námietky podané proti uplatňovaniu ustanovení dohovoru o morskem práve v prejednávanej veci.

37 — Rozsudok 28. apríla 2005, Komisia/Taliansko, C-410/03, Zb. s. I-3507, bod 53 a nasl.

38 — Šiesta smernica Rady 77/388/EHS zo 17. mája 1977 o zostúlení právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa daní z obratu — spoločný systém dane z pridanej hodnoty: jednotný základ jej stanovenia (Ú. v. ES L 145, s. 1; Mím. vyd. 09/001, s. 23), zmenená a doplnená smernicou Rady 2002/93/ES z 3. decembra 2002 (Ú. v. ES L 331, s. 27; Mím. vyd. 09/001, s. 363).

39 — Rozsudok z 29. marca 2007, Aktiebolaget NN, C-111/05, Zb. s. I-2697, bod 57 a nasl.).

53. Zdá sa, že Rada sa v podstate opiera o skutočnosť, že tretie štáty podľa jej vedomostí neuplatňujú dohovor o morskem práve vo vnútroštátnom práve. Podľa nej sa osobitne súdy vo všeobecnosti vyhýbajú vyjadreniu sa k otázkam výkladu dohovoru o morskem práve. Aj keby bolo toto tvrdenie presné, nemusí byť prekážkou uplatňovania v práve Spoločenstva⁴⁰. Naopak, treba analyzovať dohovor o morskem práve.

54. Pokiaľ ide povahu a štruktúru dohovoru o morskem práve, Rada osobitne zdôrazňuje, že dohovor sa týka problémov celosvetových rozmerov, ktoré by mali byť upravené na dvojstrannej úrovni a v súlade so zásadou vzájomnosti. Okrem toho sa dohovor zaoberá územnými otázkami a funkciami, ktoré sú pridelené štátom. Nakoniec, dohovor o morskem práve, stále podľa názoru Rady, stanovuje rôzne potupy urovnávania sporov, ktoré dávajú zmluvným štátom určitú flexibilitu.

55. V krátkosti, táto argumentácia smeruje k uplatneniu judikatúry týkajúcej sa osobitnej povahy GATT a dohody WTO na dohovor o morskem práve. Argument o reciprocite je však obzvlášť v rozpore s povahou dohovoru o morskem práve ako „ústavy oceánov“, ktorá bola v priebehu pojednávania niekoľkokrát potvrdená. Podľa jeho štvrtého odôvodnenia je cieľom dohovoru vytvoriť „[objektívny] právny poriadok pre moria a oceány, ktorý by uľahčil medzinárodné spojenia

40 — Rozsudok z 26. októbra 1982, Kupferberg, 104/81, Zb. s. 3641, bod 18.

a napomáhal mierovému využitiu morí a oceánov, spravodlivému a účinnému využitiu ich zdrojov,..."

sporov, ktorú im priznáva článok 280 dohovoru o morskom práve a ktorú zdôrazňuje Rada, vylučuje existenciu výlučných právomocí⁴¹.

56. Zmienka o mierovom využití smeruje takisto k neštátnym subjektom v námornej doprave. Túto skutočnosť zdôrazňujú ustanovenia týkajúce sa civilnej plavby. Tradične je táto doprava vykonávaná súkromnými subjektmi, ktorí majú životný záujem na tom, aby členské štáty rešpektovali pravidlá dohovoru o morskom práve v oblasti námornej dopravy. To platí zvlášť pre ustanovenia týkajúce sa pokojného prechodu, ku ktorým sa ďalej vraciam, ale tiež vo všeobecnosti aj pre ustanovenia týkajúce sa právomoci s ohľadom na znečistenie spôsobené loďami.

58. V rozpore s tým, čo bolo čiastočne tvrdené, „flexibilita,“ alebo presnejšie, možnosť zvoliť si postup urovnávania sporov, vôbec nesvedčí o flexibilitate ďalších ustanovení dohovoru o morskom práve. Ani ustanovenia týkajúce sa urovnávania sporov, ani žiadne ďalšie ustanovenia dohovoru vo všeobecnosti nepriznávajú zmluvným štátom flexibilitu alebo možnosť odchýliť sa od ustanovení dohovoru.

59. Dohovor o morskom práve preto predstavuje kritérium zákonnosti aktov inštitúcií Spoločenstva. Preto otázka, do akej miery sa ho môžu dovolávať jednotlivci, vyplýva jedine zo samotného skúmaného ustanovenia. Z hľadiska jeho obsahu je potrebné, aby bolo nepodmienečné a dostatočne presné.

57. Možnosti urovnávania sporov stanovené dohovorom o morskom práve nebránia Súdnemu dvoru, aby používal ustanovenia dohovoru na účely preskúmania zákonnosti sekundárnych nástrojov práva Spoločenstva. Tieto ustanovenia totiž nepriznávajú iným inštitúciám výlučnú právomoc vykladať dohovor o morskom práve. Naopak, možnosť zmluvných štátov slobodne sa navzájom zmluvne dohodnúť o postupe urovnávania

60. Toto konanie sa netýka právomoci členských štátov prijať normy uplatniteľné na lode plávajúce pod ich vlajkou. Naopak, prvá otázka sa týka ustanovení článku 4 a článku 5 smernice 2005/35, ktoré sa týkajú znečistenia spôsobeného loďami v morských úžinách,

41 — Tamže, bod 20, o osobitnom inštitucionálnom rámci na vykonanie dohody.

vo výlučnej ekonomickej zóne a na širom mori, bez ohľadu na otázku, či plávajú pod vlajkou Spoločenstva, alebo nie. Súdny dvor už uznal, že zákonodarná právomoc v týchto zónach, teda mimo územia členských štátov, je stanovená v súlade s dohovorom o morskom práve⁴². Príslušné ustanovenia v súvislosti s prvou otázkou sú článok 87, článok 89 a článok 218 ods. 1, článok 55, článok 58 a článok 211 ods. 5, ako aj článok 42 ods. 1 písm. b) dohovoru o morskom práve.

61. Na širom mori zaručuje článok 87 ods. 1 písm. a) slobodu plavby. Článok 89 v zásade zakazuje štátom podrobiť si akúkoľvek časť širého mora svojej zvrchovanosti. V prípade, že sa loď dobrovoľne nachádza v prístave alebo v niektorom z pobrežných terminálov, môže štát prístavu začať vyšetrovanie podľa článku 218 ods. 1. Ak to odôvodňujú dôkazy, štát prístavu môže začať konanie, pokiaľ sa týka akéhokoľvek vypúšťania látok z takejto lode za hranicami vnútorných vôd, pobrežného mora alebo výlučnej ekonomickej zóny tohto štátu. Podmienkou tohto konania je, že vypúšťanie látok porušuje medzinárodné normy a štandardy ustanovené príslušnou medzinárodnou organizáciou alebo všeobecnou diplomatickou konferenciou⁴³. Takýto postup predpokladá, že

štát môže ukladať sankcie za takéto vypúšťanie látok do širého mora.

62. Podľa článku 58 ods. 1 dohovoru o morskom práve sa sloboda plavby vzťahuje aj na výlučnú ekonomickú zónu. Zvrchovanosť pobrežného štátu nad touto zónou je funkčná a obmedzená v súlade s článkom 55 dohovoru o morskom práve, na právomoci, ktoré mu dohovor priznáva⁴⁴. V súlade s článkom 211 ods. 5 pobrežné štáty na účely zabezpečenia dodržiavania právnych predpisov uvedených v oddieli 6 môžu, pokiaľ sa týka ich výlučnej ekonomickej zóny, vydať zákony a nariadenia na zabránenie, zníženie a kontrolu znečisťovania z lodí, ktoré budú zodpovedať všeobecne prijatým medzinárodným normám a štandardom stanovených prostredníctvom príslušných medzinárodných organizácií alebo všeobecnej diplomatickej konferencie a budú tieto všeobecne prijaté medzinárodné normy a štandardy vykonávať.

63. Morské úžiny, ktoré slúžia medzinárodnej plavbe, z dôvodu svojej funkcie podliehajú osobitným ustanoveniam časti III dohovoru o morskom práve. V súlade s článkom 42 ods. 1 písm. b) môžu štáty, ktoré hraničia s prielivmi, vydávať predpisy dotýkajúce sa tranzitného prechodu prielivmi, pokiaľ ide o zabránenie, zníženie a kontrolu znečistenia uplatnením príslušných medzinárodných predpisov, ktoré sa dotýkajú vypúšťania ropy, ropných odpadov a iných škodlivých látok v prielivi.

42 — Rozsudok Aktiebolaget NN, už citovaný, bod 59.

43 — Napriek tomu táto právomoc zrejme nie je vyčerpaná alebo je len zriedka vyčerpaná v praxi štátov a otázka, či ju možno pripustiť ako medzinárodné obyčajové právo, sa zdá byť spochybnená. BIRNIE, P. A BOYLE, A.: *International Law & the Environment*, druhé vydanie Oxford 2002, s. 376, podporujú tento názor, to však neplatí v prípade ZIA-MANŠOOR, F.: *International Regime and the EU Developments for Preventing and Controlling Vessel-Source Oil Pollution*, *European Environmental Law Review* 2005, s. 165 (170) a KHEE-JIN TAN, A.: *Vessel-Source Marine Pollution*, Cambridge, 2006, s. 221.

44 — Rozsudok Aktiebolaget NN, už citovaný, bod 59.

64. V dôsledku toho z týchto ustanovení jasne vyplýva, že Spoločenstvo je pri výkone právomocí, ktoré naň preniesli členské štáty, oprávnené stanoviť sankcie v prípade vypúšťania látok v morských zónach, ktorých sa týka prejednávacia vec, keďže vypúšťanie látok porušuje všeobecne uznané medzinárodné pravidlá.

65. Tieto ustanovenia nie sú nepodmienečné, pokiaľ predpokladajú prijatie medzinárodným noriem v tejto oblasti. Komisia však správne zdôrazňuje, že túto podmienku Marpol 73/78 spĺňa. Z odôvodnenia č. 2 a z článku 1 ods. 1 smernice 2005/35 zvlášť vyplýva, že všeobecne uznanými medzinárodnými pravidlami sú ustanovenia Marpol 73/78. Žiadny z účastníkov konania netvrdí, že tieto ustanovenia sú dostatočne presné a nepodmienečné.

66. Otázka, či sú predmetné ustanovenia priamo uplatniteľné, a či teda zakladajú práva jednotlivcov, nie je rozhodujúca pre odpoveď na návrh na začatie prejudiciálneho konania. Právne základy Zmluvy nie sú v zásade priamo uplatniteľné v tom zmysle, že by jednotlivci mohli z nich vyvodiť práva alebo právne následky, ktoré by boli pre nich priaznivé. Pritom jednotlivci predsa môžu spochybniť zákonnosť ustanovení sekundárneho práva spochybnením ich právneho základu⁴⁵. Tak je to aj v prejednávanej veci:

je potrebné preskúmať, či je Spoločenstvo na základe dohovoru o morskom práve oprávnené prijať spochybňované ustanovenia smernice 2005/35.

67. Aj keby by však mal Súdny považovať práva jednotlivcov za kogentnú podmienku uplatňovania ustanovení uvedených vyššie ako podkladov na preskúmanie zákonnosti, výsledok by nebol odlišný. Po vydaní rozsudkov Poulsen a Diva Navigation⁴⁶ sa totiž Súdny dvor odvolával na slobodu plavby upravenú v článku 87 ods. 1 písm. a) a v článku 58 ods. 1 dohovoru o morskom práve. Mimo pobrežných vôd je Spoločenstvo do týchto práv oprávnené zasahovať len v rozsahu, v akom mu dohovor o morskom práve priznáva zákonodarnú právomoc.

68. Vzhľadom na to, že mimo pobrežných vôd sú ustanovenia týkajúce sa vypúšťania látok na základe dohovoru o morskom práve dovolené len vtedy, ak vykonávajú Marpol 73/78, nie je Spoločenstvo oprávnené prijímať ustanovenia týkajúce sa predmetných morských zón, ktoré by presahovali tento rámec⁴⁷.

45 — Pozri najmä rozsudky zo 14. decembra 2004, Swedish Match, C-210/03, Zb. s. I-11893, bod 27 a nasl., ako aj zo 6. decembra 2005, ABNA a i., C-453/03, C-11/04, C-12/04 a C-194/04, Zb. s. I-10423, bod 52 a nasl.

46 — Už citovaný, bod 25.

47 — Samozrejme ustanovenia môžu byť rovnako odôvodnené inými medzinárodnými normami. Výlučne Marpol 73/78 je však v tejto veci relevantný.

69. Naproti tomu, stanovisko Talianska, podľa ktorého môžu byť napriek týmto ustanoveniam prijímané a uplatňované mimo pobrežných vôd prísnejšie ochranné pravidlá, nie je presvedčivé. Istotne je správne, že štáty majú povinnosť chrániť a zachovávať morské prostredie, ako je to osobitne uvedené v článku 192 dohovoru o morskom práve. Mimo pobrežných vôd je však táto úloha konkrétne vyjadrená už citovanými ustanoveniami, ktoré vykonávajú všeobecné medzinárodné normy rozvinuté podľa článku 211 ods. 1. Tento odkaz na všeobecné normy je odôvodnený skutočnosťou, že jednostranné oparenia by mohli medzinárodnú plavbu zaťažovať nadmerným bremenom. To isté platí zvlášť pre šire more, pri ktorom si možno predstaviť, že sa bude súbežne uplatňovať množstvo ochranných noriem.

70. Mimo pobrežných vôd sa tak Marpol 73/78 stáva, prostredníctvom odkazu na vyššie uvedené ustanovenia dohovoru o morskom práve uzavretom Spoločenstvom, kritériom zákonnosti smernice 2005/35. V tejto súvislosti je opodstatnené prihliadať na skutočnosť, že v týchto zónach sú na základe dohovoru o morskom práve dovolené len ustanovenia, ktoré sú v súlade s Marpolom 73/78, teda ktoré vykonávajú ochranné normy, ktoré sú v ňom stanovené. Naproti tomu, pravidlá, ktoré idú nad rámec Marpol 73/78, sú v morských zónach protiprávne.

c) Vykonávanie Marpol 73/78

71. Nakoniec, žalobcovia osobitne zakladajú skúmanie smernice 2005/35 s ohľadom na Marpol 73/78 na skutočnosti, že smernica má za cieľ harmonizovať vykonávanie tohto dohovoru v členských štátoch. Tento predpoklad skúmam v tomto štádiu mojej analýzy len subsidiárne pre prípad, že by Súdny dvor nepoužil dohovor o morskom práve ako kritérium zákonnosti smernice.

72. Ako zdôrazňujú žalobcovia, ako aj dánska, grécka, maltská, švédska a cyperská vláda, niekoľko skutočností naznačuje, že smernica 2005/35 nemá v úmysle odchýliť sa od Marpol 73/78. V súlade s jej článkom 1 ods. 1 má za cieľ začleniť do práva Spoločenstva medzinárodné normy týkajúce sa znečistenia spôsobeného loďami. Tieto normy vyplývajú podľa odôvodnenia č. 2 smernice z Marpol 73/78, na ktorý smernica odkazuje v článku 2 bode 1⁴⁸ vo forme dynamického odkazu. Odôvodnenie č. 3 naznačuje, že smernica má za cieľ harmonizovať vykonávanie tohto dohovoru členskými štátmi. Obzvlášť podľa odôvodnenia č. 5 musia byť v prípade porušenia týchto medzinárodných noriem zavedené sankcie⁴⁹. Naproti tomu,

48 — V nemeckej verzii je toto ustanovenie neúplné a ťažko zrozumiteľné, keďže chýba prvý riadok definície.

49 — V nemeckej verzii smernice je toto odôvodnenie nesprávne označené ako č. 14, pretože skutočné odôvodnenie č. 14 týkajúce sa komitológie v nemeckej verzii chýba.

štúdium znenia smernice 2005/35 neodhaduje žiadny výslovný názrak úmyslu odchýliť sa od Marpol 73/78.

v zásade zaväzujú Spoločenstvo⁵². Naproti tomu, v rámci vykonávania Marpol 73/78 smernicou 2005/35 nebol Spoločenstvom prevzatý žiadny záväzok.

73. Tvrdenie, podľa ktorého je Spoločenstvo viazané na základe vykonávania medzinárodných záväzkov, je takisto potvrdené judikatúrou vyvinutou v súvislosti GATT. Iste, s prihliadnutím na povahu a ich štruktúru, GATT a dohody WTO v zásade nepatria medzi normy, vo vzťahu ku ktorým Súdny dvor skúma zákonnosť aktov inštitúcií Spoločenstva⁵⁰. Avšak, za predpokladu, že by malo Spoločenstvo splniť osobitnú povinnosť prevzatú v tomto rámci alebo v prípade, že akt Spoločenstva výslovne odkazuje na jednoznačné ustanovenia týchto dohôd, prislúcha Súdnemu dvoru preskúmať zákonnosť predmetného aktu Spoločenstva vo vzťahu k týmto dohodám⁵¹.

75. Súdny dvor istotne prinajmenšom naznačil, že by bolo opodstatnené preskúmať smernicu 98/44 s ohľadom na dohovor o udeľovaní európskych patentov⁵³, aj keď sú jeho zmluvnými stranami výlučne členské štáty, a nie Spoločenstvo⁵⁴. Na podporu tohto skúmania uviedol, že bolo tvrdené, že smernica vytvorila pre členské štáty povinnosti, ktorých vykonávanie porušuje ich povinnosti podľa medzinárodného práva, aj keď smernica v súlade s jej vlastným znením nemá zasahovať do týchto povinností⁵⁵.

74. Táto judikatúra však spočíva na predpoklade, podľa ktorého GATT a dohody WTO tvoria súčasť práva Spoločenstva a teda

76. Nezdá sa však, že by existoval právny základ pre skúmanie sekundárneho práva vo vzťahu k medzinárodnoprávnym povinnostiam členských štátov, ktoré Spoločenstvo neprevzalo. To by bolo v rozpore so zistením v tomto istom rozsudku, podľa ktorého Spoločenstvo nie je viazané medzinárodnými povinnosťami členských štátov⁵⁶.

50 — Rozsudky *International Fruit Company*, už citovaný, bod 21 a nasl.; zo 16. marca 1983, *SIOT*, 266/81, Zb. s. 731, bod 28; z 5. októbra 1994, *Nemecko/Rada*, C-280/93, Zb. s. I-4973, bod 109; z 23. novembra 1999, *Portugalsko/Rada*, C-149/96, Zb. s. I-8395, bod 47; z 12. marca 2002, *Omega Air a i.*, C-27/00 a C-122/00, Zb. s. I-2569, bod 93; z 9. januára 2003, *Petrotub a Republica*, C-76/00 P, Zb. s. I-79, bod 53; z 30. septembra 2003, *Biret International/Rada* (C-93/02 P, Zb. s. I-10497, bod 52; z 1. marca 2005, *Van Parys*, C-377/02, Zb. s. I-1465, bod 39, a z 27. septembra 2007, *Ikea Wholesale*, C-351/04, Zb. s. I-7723, bod 29.

51 — Rozsudky z 22. júna 1989, *Fediol/Komisia*, 70/87, Zb. s. 1781, bod 19 a nasl., zo 7. mája 1991, *Nakajima/Rada*, C-69/89, Zb. s. I-2069, bod 31, ako aj rozsudky *Portugalsko/Rada*, už citovaný, bod 49, *Biret International/Rada*, už citovaný, bod 53, a *Van Parys*, už citovaný, bod 40.

52 — Rozsudok *International Fruit Company a i.*, už citovaný, bod 10 a nasl. Závazná povaha v súčasnosti vyplýva z článku 300 ods. 7 ES, keďže Spoločenstvo uzavrelo dohody WTO.

53 — Rozsudok *Holandsko/Parlament a Rada*, už citovaný, bod 61 a nasl.

54 — Tamže, bod 51 a nasl.

55 — Tamže, bod 55 a nasl. Pozri článok 1 ods. 2 smernice 98/44.

56 — Rozsudok *Holandsko/Parlament a Rada*, už citovaný, bod 51 a nasl.

77. Spoločenstvo je teda v zásade oprávnené požadovať, aby členské štáty prijali opatrenia, ktoré sú v rozpore s ich povinnosťami podľa medzinárodného práva. Táto skutočnosť bola preukázaná článkom 307 ES, ktorý upravuje prípady nezlučiteľnosti medzi bývalými medzinárodnými dohovormi a právom Spoločenstva. Aj keby na začiatku neboli povinnosti členských štátov vyplývajúce z bývalých dohovorov v rozpore s právom Spoločenstva, členské štáty musia prijať vhodné primerané opatrenia na odstránenie tohto rozporu. To môže zahŕňať aj vypovedanie medzinárodných dohovorov⁵⁷. Členské štáty v zásade nie sú oprávnené dovoľávať sa proti Spoločenstvu dohovorov uzavretých po ich pristúpení⁵⁸.

78. Rozpor medzi právom Spoločenstva a medzinárodnými záväzkami členských štátov vždy spôsobuje problémy a môže narušiť potrebný účinok dotknutých ustanovení práva Spoločenstva a/alebo medzinárodného práva. V dôsledku toho je rozumné a vyžaduje to aj povinnosť spolupráce Spoločenstva snažiť sa zabrániť rozporom a to obzvlášť pri výklade predmetných ustanovení. To isté platí obzvlášť v prípade, ak je účelom predmetného opatrenia Spoločenstva — ako v prejednávanej veci — harmonizovať vykonávanie medzinárodných záväzkov členských štátov.

57 — Rozsudok zo 4. júla 2000, Komisia/Portugalsko, C-84/98, Zb. s. I-5215, bod 58.

58 — Rozsudok z 5. novembra 2002, Komisia/Spojené kráľovstvo, C-466/98, Zb. s. I-9427, bod 26 a nasl. To platí v každom prípade aj vtedy, ak predmetné právomoci Spoločenstva existovali už pred uzavretím dohovoru.

79. Dodatočné povinnosti Spoločenstva však nemôžu vyplývať z dohovorov členských štátov, ktoré Spoločenstvo neprijalo. Práve z tohto dôvodu nie je vykonanie smernice 2005/35 dôvodom na použitie Marpol 73/78 ako kritéria na stanovenie zákonnosti tejto smernice.

2. O zlučiteľnosti ustanovení článku 4 a článku 5 ods. 2 smernice 2005/35 v spojení s ustanoveniami dohovoru o morskom práve a Marpol 73/78

80. Prvá otázka sa týka zlučiteľnosti článku 5 ods. 2 smernice 2005/35 s Marpolom 73/78.

81. Smernica 2005/35 predovšetkým v článku 4 stanovuje všeobecné kritériá zodpovednosti uplatniteľné na každého a stanovuje najmä zodpovednosť v prípade závažnej nedbanlivosti. Túto zodpovednosť však v článku 5 ods. 2 obmedzuje, pokiaľ ide o vlastníka lode, veliteľa lode alebo posádky konajúcej na zodpovednosť veliteľa lode výslovným odkazom na príslušné ustanovenia Marpol 73/78. Toto obmedzenie sa uplatňuje na niektoré morské zóny, teda na morské úžiny, výlučnú ekonomickú zónu a širšie more. Prvá otázka sa týka výlučne týchto zón, a nie pobrežných vôd, ktoré nadväzujú na územie

pobrežného štátu a ktoré budem skúmať v rámci druhej a tretej otázky. V skutočnosti sa však táto otázka vzťahuje aj na platnosť článku 4, pretože zrušenie samotného článku 5 ods. 2 by nezaručilo potrebný účinok skúmaných pravidiel Marpol, len by ho viac znížilo.

82. Pravidlo 9 prílohy I Marpol 73/78 a pravidlo 5 prílohy II zakazujú vypúšťanie. Tieto zákazy sa však neuplatňujú v rámci výnimiek podľa pravidiel 11 (príloha I) alebo 6 (príloha II). V súlade s písm. b) bodom ii) týchto pravidiel sa zákazy neuplatňujú na vypúšťanie látok do mora následkom poškodenia lode alebo jej zariadenia, s *výnimkou prípadu, ak vlastník alebo kapitán konali buď s úmyslom spôsobiť škodu, alebo konali so závažnou neobanlivosťou a s vedomím, že v dôsledku takéhoto konania by pravdepodobne vznikla škoda.*

83. Ak sa porovnáva len samotné znenie týchto ustanovení so smernicou 2005/35, objaví sa dva podstatné rozdiely. V prvom rade sa zdá, že v rámci Marpol 73/78 nemá konanie iných osôb ako vlastníka lode alebo kapitána žiadny význam v prípade vypúšťania látok následkom poškodenia lode. Je zrejmé, že vypúšťanie látok je zakázané len vtedy, ak jedna z týchto dvoch osôb konala úmyselne alebo neobanlivo a s vedomím, že v dôsledku takéhoto konania pravdepodobne vznikne škoda. Naproti tomu, podľa článku 4 smernice hocikto môže byť v zásade zodpovedný za vypúšťanie látok. V druhom rade, podmienky osobnej zodpovednosti podľa článku 4 smernice, *úmysel, nepozornosť, alebo závažná neobanlivosť*, sa v ich znení nezhodujú s podmienkami Marpol 73/78.

a) O zodpovednosti iných osôb ako je kapitán a vlastník

84. Ak výklad vychádza výlučne zo znenia, smernica vychádza z rámca Marpol 73/78, ak sa domnieva, že v prípade poškodenia lode konanie iných osôb ako kapitán alebo vlastník stačí na podnietenie zákazu vypúšťania látok. Niektorí účastníci konania tvrdili, že je nezlučiteľné s medzinárodnými záväzkami Spoločenstva stanoviť zodpovednosť týchto iných osôb v prípade vypúšťania látok.

85. Istotne možno sa domnievať, ako to urobil Parlament, že Marpol 73/78 mlčí ohľadne ďalších osôb. To by však slúžilo výlučne na zabránenie nezlučiteľnosti s Marpolom 73/78. Spoločenstvo by zostalo viazané ustanoveniami dohovoru o morskom práve, ktoré dovoľujú výlučne pre všetky osoby a vo všetkých morských zónach, ktoré sú predmetom prejednávanej veci, pravidlá, ktoré dávajú ochranným normám Marpol 73/78 konkrétne vyjadrenie. V dôsledku toho nemôže Spoločenstvo slobodne upraviť ďalšie prípady v týchto zónach, ale naopak mu to nie je umožnené.

86. Ako správne zdôrazňujú Dánsko, Francúzsko, Rada a obzvlášť Komisia, ak by sme sa prísne pridržali znenia Marpol 73/78, dospeli by sme k absurdným výsledkom. Vypúšťanie do mora následkom poškodenia lode alebo posádky spôsobené úmyselne by bolo dovo-

lené, keďže ani kapitán ani vlastník nekonali úmyselne alebo s nedbanlivosťou.

87. V dôsledku toho netreba vykladať Marpol 73/78 s ohľadom iba na jeho znenie, ale prihliadať aj na jeho ciele a jeho funkciu v rámci dohovoru o morskom práve. Hlavným cieľom Marpol 73/78 je podľa jeho štvrtého odôvodnenia odstrániť zámerné znečisťovanie a maximálne znížiť vypúšťanie látok v dôsledku havárií.

88. Výnimky stanovené v pravidle 11 písm. b) bode ii) prílohy I a v pravidle 6 písm. b) bode ii) prílohy II Marpol 73/78 majú za cieľ predovšetkým definovať úroveň starostlivosti, ktorá musí byť poskytnutá, aby sa zamedzilo znečisteniu v dôsledku havárií. Ak by každý štát definoval svoje podmienky ohľadne úrovne omylu, a ak by sa tieto normy uplatňovali kumulatívne na širom mori, bolo by ťažké pre aktérov morskej plavby posúdiť svoju zodpovednosť.

89. Naproti tomu nezistili sme cieľ Marpol 73/78, ktorý by stanovoval alebo vysvetľoval, prečo sú len kapitán a vlastník povinní zabrániť vypúšťaniu látok v dôsledku havárií. Tieto dve osoby istotne preberajú zodpovednosť za celú loď. Nemožno však všeobecne vylúčiť, že aj iné osoby majú zodpovednosť a spôsobujú škody, ktoré by mohli viesť k vypúšťaniu látok.

90. Okrem toho príslušné ustanovenia dohovoru o morskom práve majú umožniť účinnú ochranu morského prostredia. Táto ochrana by mala byť uskutočnená vďaka všeobecným medzinárodným normám na účely definovania požiadaviek, ktoré budú stanovené pre námornú plavbu predvídateľným spôsobom. Preto toto nie je nevyhnutné, aby bola zodpovednosť obmedzená na kapitána a vlastníka.

91. Vylúčenie akejkoľvek zodpovednosti iných osôb by okrem toho viedlo k úplne odlišnému výsledku od článku III ods. 4 druhého pododseku Medzinárodného dohovoru o občianskej zodpovednosti za škody spôsobené ropným znečistením⁵⁹, v znení vyplývajúcom z protokolu z roku 1992⁶⁰. Na rozdiel od Marpol 73/78 toto ustanovenie výslovne stanovuje, že len vlastník je v zásade občianskoprávne zodpovedný, a nie iné osoby, ako sú členovia posádky, prenajímateľ lodí alebo osoby, ktoré poskytujú služby pre loď. Tieto osoby sú napriek tomu zodpovedné, ak konali úmyselne alebo nedbanlivo a s vedomím, že v dôsledku takéhoto konania pravdepodobne vznikne škoda.

92. To ukazuje dve veci. Na jednej strane, zodpovednosť niektorých osôb za znečistenie ropou je vylúčená len vtedy, ak to bolo výslovne stanovené, a na druhej strane,

59 — Nemecká verzia zverejnená v BGBl. 1975, II, s. 305.

60 — Protokol je uverejnený v Úradnom vestníku EÚ 2004 L 78, s. 32. Úplné znenie dohovoru sa nachádza napríklad na stránke <http://www.iopcfunds.org/npdf/Conventions%20English.pdf>

zodpovednosť v prípade úmyselného alebo nedbanlivostného konania a s vedomím, že v dôsledku takéhoto konania pravdepodobne vznikne škoda, nie je obmedzená na vlastníka alebo kapitána.

93. V dôsledku toho je opodstatnené čítať pravidlo 11 písm. b) bod ii) prílohy I a pravidlo 6 písm. b) bod ii) prílohy II v tom zmysle, že kapitán a vlastník sú v ňom uvedení len ako príklad. Ak sú výnimočne iné osoby zodpovedné za vypúšťanie látok spôsobené loďami v dôsledku havárií, podliehajú tým istým podmienkam ako kapitán a vlastník.

94. V dôsledku toho smernica 2005/35 neporušuje ani Marpol 73/78, ani dohovor o morskom práve, keď pripisuje zodpovednosť za vypúšťanie látok súvisiace s haváriami iným osobám ako kapitán a vlastník.

b) O podmienkach osobnej zodpovednosti

95. Je pravdou, že sa zdá, že účinkom článku 5 ods. 2 smernice 2005/35 je to, že iné

osoby ako vlastníci, kapitáni alebo posádka konajúca na zodpovednosť kapitána lode, nepodliehajú kritériu spočívajúcemu v otázke, či konali s úmyslom spôsobiť škodu alebo konali so závažnou nedbanlivosťou a s vedomím, že v dôsledku takéhoto konania pravdepodobne vznikne škoda. Podľa článku 4 smernice sa ich zodpovednosť posudzuje s ohľadom na otázku, či vypúšťanie spôsobili úmyselne, z nepozornosti alebo závažnej nedbanlivosti. Podľa stanoviska žalobcov a niektorých členských štátov je toto kritérium zodpovednosti prísnejšie ako kritérium Marpol 73/78.

96. Ako sme už preukázali⁶¹, dohovor o morskom práve zakazuje Spoločenstvu stanoviť v dotknutých morských zónach prísnejšie kritériá zodpovednosti ako kritériá, ktoré sú stanovené v Marpol 73/78. To platí zvlášť pre iné osoby ako kapitán a vlastník. Títo poslední menovaní musia osobitne dbať na predchádzanie haváriám na lodi, ktoré by mohli spôsobiť vypúšťanie znečisťujúcich látok. Ak sú zodpovední len v prípade, ak konali úmyselne alebo nedbanlivo s vedomím, že pravdepodobne vznikne škoda, iné osoby nemôžu podliehať prísnejším podmienkam zodpovednosti.

61 — Pozri bod 60 a nasl. vyššie.

O pojme nepozornosti v článku 4 smernice 2005/35

zodpovednosti Marpol 73/78 v oblasti neúmyselného konania.

97. Zodpovednosť z dôvodu nepozorného konania stanovená v článku 4 smernice 2005/35 by mohla byť ešte prísnejšia ako Marpol 73/78, vzhľadom na to, že vedomie, že pravdepodobne vznikne škoda, nie je spomenuté v článku 4. K tomu treba doplniť aj to, že jazykové verzie smernice sa ohľadne tohto pojmu nezhodujú. Osobitne grécka, maltská a portugalská verzia zjavne hovoria o jednoduchej nedbanlivosti⁶², teda o menšom omyle ako závažná nedbanlivosť. Navyše, pojmy používané na účely vyjadrenia nepozornosti nie sú vždy vymedzené presne v rôznych právnych poriadkoch. Napriek rozdielom v jazykových verziách sa však článok 4 smernice 2005/35 musí vykladať jednotne vo všetkých členských štátoch podľa všeobecnej štruktúry a účelu právnej úpravy⁶³.

98. Vzhľadom na to, že článok 4 smernice 2005/35 preberá terminológiu Marpol 73/78 aspoň v anglickej, francúzskej a španielskej verzii, teda v troch jazykoch Spoločenstva, v ktorých je Marpol 73/78 záväzný, je opodstatnené predpokladať, že pojem nepozornosti má začleniť kritérium

99. Takéto chápanie ustanovenia je tiež v súlade s povinnosťou vykladať sekundárne právo Spoločenstva v čo najväčšej možnej miere v súlade s medzinárodnými dohodami, ktoré uzavrelo Spoločenstvo⁶⁴. Ak smernica používa v iných jazykových verziách iné pojmy, tieto verzie sa musia tiež vykladať týmto spôsobom.

100. V rámci Marpol 73/78 spočíva zodpovednosť za vypúšťanie látok, ktoré nebolo spôsobené úmyselne, na dvoch kritériách, a to na jednej strane, na vedomí pravdepodobnosti vzniku škody a, na druhej strane, na nedbanlivosti. Podmienka vedomia jasne naznačuje, že páchateľ porušenia — ako je vo všeobecnosti v prípade uplatňovania zodpovednostného kritéria nepozornosti („recklessly“) v anglo-americkom právnom priestore — si musí byť vedomý nebezpečenstva súvisiaceho s jeho konaním. Skutočnosť, že mal poznať toto nebezpečenstvo, nestačí⁶⁵.

101. V dôsledku toho je opodstatnené vykladať pojem nepozornosti v článku 4

62 — V gréčtine: αμέλεια; v maltštine: b'mod imprudenti, v portugalcine: com mera culpa.

63 — Pozri najmä rozsudky z 12. novembra 1969, Stauder, 29/69, Zb. s. 419, bod 3; z 23. novembra 2006, ZVK, C-300/05, Zb. s. I-11169, bod 16, a zo 14. júna 2007, Euro Tex, C-56/06, Zb. s. I-4859, bod 27.

64 — Rozsudky Komisia/Nemecko, už citovaný, bod 52; zo 14. júla 1998, Bettati, C-341/95, Zb. s. I-4355, bod 20; Bellio F.lli, už citovaný, bod 33, a zo 7. decembra 2006, SGAE, C-306/05, Zb. s. I-11519, bod 35.

65 — To však nebráni vyvodu vedomia páchateľa z objektívnych okolností, ktoré umožňujú vyvodiť záver o tom, že si bol vedomý nebezpečenstva.

smernice 2005/35 v tom zmysle, že nepozorné konanie predpokladá vedomie, že by pravdepodobne vznikla škoda. Takýto výklad nie je v rozpore s Marpolom 73/78 alebo s dohovorom o morskom práve.

colný dlh, ako aj odbornú prax a starostlivosť operátora⁶⁸.

O pojme závažnej nedbanlivosti v článku 4 smernice 2005/35

104. Odborná prax operátora je subjektívnym kritériom, zakiaľ čo starostlivosť opisuje kritérium, ktoré musia dodržiavať všetci operátori⁶⁹. Závažná nedbanlivosť sa preto vzťahuje na zvlášť závažné nesplnenie povinností starostlivosti. Naproti tomu, vedomie, že by pravdepodobne vznikla škoda, nie je v rámci závažnej nedbanlivosti absolútne nevyhnutné. Pri takomto výklade by teda bolo kritérium zodpovednosti prísnejšie ako v Marpol 73/78.

102. Rozpor s Marpolom 73/78 by mohol však byť spôsobený skutočnosťou, že článok 4 smernice 2005/35 stanovuje zodpovednosť v prípade závažnej nedbanlivosti.

105. Je potrebné predpokladať, že výklad v zmysle prísneho kritéria, je v súlade s cieľmi zákonodarcu pri prijatí smernice 2005/35. Vzhľadom na to, že zákonodarca pridal ku kritériám zodpovednosti uvedeným v Marpol 73/78 aj závažnú nedbanlivosť, mal v úmysle rozšíriť základ zodpovednosti⁷⁰.

103. Pojem závažnej nedbanlivosti môže mať dosť rozdielne významy v rôznych právnych systémoch členských štátov⁶⁶. Nevieť o existencii definície v práve Spoločenstva. Súdny dvor však vyjadril kritériá týkajúce sa uplatňovania pojmu „hrubá nedbanlivosť“ v zmysle článku 239 ods. 1 druhej zarážky colného kódexu⁶⁷. Ide o komplexné ustanovenia, ktorých nevykonanie založilo

106. Stanovenie prísnejšieho kritéria je takisto potvrdené dôvodmi oslobodenia od zodpovednosti podľa článku 5 ods. 2

66 — Návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Léger vo veci *Traghetti del Mediterraneo* (rozsudok z 13. júna 2006, C-173/03, Zb. s. I-5177, bod 100).

67 — Nariadenie Rady (EHS) č. 2913/92 z 12. októbra 1992, ktorým sa ustanovuje Colný kódex spoločenstva (Ú. v. ES L 302, s. 1, Mim. vyd. 02/004, s. 307).

68 — Rozsudok z 11. novembra 1999, *Söhl & Söhlke*, C-48/98, Zb. s. I-7877, bod 56.

69 — Pozri uplatňovanie v rozsudku z 13. marca 2003, *Holandsko/Komisia*, C-156/00, Zb. s. I-2527, bod 99.

70 — Pre pobrežné vody to vyplýva z vysvetlenia dôvodov spoločného stanoviska (ES) č. 3/2005 vydaného Radou 7. októbra 2004 s cieľom prijať smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2004/.../ES o znečisťovaní mora z lodí a o zavedení sankcií za porušenia Ú. v. EÚ 2005 C 25 E, s. 29.

smernice 2005/35, ktorý odkazuje na Marpol 73/78. Toto oslobodenie má praktický účinok len vtedy, ak kategórie dotknutých osôb v zásade podliehajú rôznym a prísnejším podmienkam zodpovednosti ako podmienky stanovené v Marpol 73/78.

107. Vzhľadom na túto skutočnosť je potrebné sekundárne právo Spoločenstva vykladať v čo najväčšej možnej miere v súlade s medzinárodnými dohodami, ktoré uzavrelo Spoločenstvo. Tieto dohody sú totiž podľa článku 300 ods. 7 ES záväznú pre inštitúcie Spoločenstva. Nemožno ich porušiť sekundárnym právom, pred ktorým majú prednosť⁷¹.

108. V dôsledku toho musí mať výklad, ktorý je v súlade s medzinárodným právom, prednosť pred inými metódami výkladu. Táto povinnosť je obmedzená len pravidlami a zásadami, ktoré sú nadradené medzinárodnoprávnym povinnostiam Spoločenstva. Ide najmä o všeobecné právne zásady a osobitne o zásadu právnej istoty. Výklad *contra legem* je v dôsledku toho vylúčený⁷².

109. V tomto zmysle možno pojem závažnej nedbanlivosti vykladať reštrik-

tívne⁷³ tak, že nejde nad rámec Marpol 73/78. Ako ukazuje štúdia oddelenia výskumu a dokumentácie Súdneho dvora, nepozornosť s vedomím, že pravdepodobne vznikne škoda, ako vyžaduje Marpol 73/78, sa vo viacerých právnych poriadkoch považuje za formu závažnej nedbanlivosti, ktorá je kritériom zodpovednosti podľa smernice 2005/35. V Nemecku by sa pravdepodobne hovorilo o úmyselnej závažnej nedbanlivosti („bewusste grobe Fahrlässigkeit“)⁷⁴. Zvlášť významné nesplnenie povinnosti starostlivosti, ktoré charakterizuje závažnú nedbanlivosť, možno teda zredukovať na nepozorné konania s vedomím o pravdepodobnosti škody v zmysle prílohy I pravidla 11 písm. b) bodu ii) a prílohy II pravidla 6 písm. b) bodu ii) Marpol 73/78.

110. Tento výklad istotne nevyčerpáva zmysel znenia smernice, pretože vedomie, že pravdepodobne vznikne škoda, sa normálne nevyžaduje na to, aby vznikla závažná nedbanlivosť. Zostáva však naďalej v rámci znenia smernice. Okrem toho, rozsah závažnej nedbanlivosti by mohol byť stanovený omnoho presnejšie, keďže okolnosti, na ktoré osoba páchatela škody nemá vplyv, by mali menší význam ako subjektívna okolnosť poznania.

71 — Rozsudky Komisia/Nemecko, už citovaný, bod 52, a Bellio F.lli, už citovaný, bod 33.

72 — Pozri, pokiaľ ide o výklad, ktorý je v súlade s rámcovým rozhodnutím, rozsudok zo 16. júna 2005, Pupino, C-105/03, Zb. s. I-5285, body 44 a 47, a pokiaľ ide o výklad, ktorý je v súlade so smernicou, rozsudok zo 4. júla 2006, Adeneler i., C-212/04, Zb. s. I-6057, bod 110.

73 — Pokiaľ ide o reštriktívny výklad, ktorý je v súlade so základnými právami, pozri rozsudok z 27. júna 2006, Parlament/Rada, C-540/03, Zb. s. I-5769, bod 97 a nasl.

74 — GASS, W.: In: Ebenroth/Boujong/Joost, Handelsgesetzbuch, 1. vydanie 2001, článok 435, bod 5.

111. Ak sa budeme pridržať tohto výkladu, ktorý vyžadujú medzinárodné záväzky Spoločenstva, tak ustanovenia článku 4 v spojení s článkom 5 ods. 2 smernice 2005/35 nejdú nad rámec Marpol 73/78 a preto nie sú v rozpore s dohovorom o morskom práve, ak sa uplatňujú na skutky, ku ktorým došlo v morských úžinách, vo výlučnej ekonomickej zóne a na šírom mori.

112. V dôsledku toho skúmanie prvej prejudiciálnej otázky neodhalilo žiadnu skutočnosť spôsobilú spochybniť platnosť ustanovení smernice 2005/35.

C — O druhej a tretej otázke týkajúcich sa zodpovednosti v pobrežných vodách

113. Druhá a tretia otázka sa týkajú kritéria zodpovednosti tvoreného závažnou nedbanlivosťou v pobrežných vodách, a preto je opodstatnené zaoberať sa nimi spoločne.

114. Tieto otázky sú dôsledkom skutočnosti, že podľa článku 4 a 5 smernice 2005/35, všetky osoby, teda aj vlastníci lode, veliteľ lode alebo posádka, podliehajú v pobrežných vodách zodpovednostnému kritériu závažnej nedbanlivosti. Výnimky podľa článku 5 ods. 2 smernice 2005/35 sa totiž uplatňujú len na

zóny uvedené v článku 3 ods. 1 písm. c) d) a e), teda na morské úžiny, na výlučnú ekonomicкую zónu a šíre more, a nie na pobrežné vody, ktoré sú uvedené v písm. b).

115. Tieto otázky by boli vyriešené, ak by mal pojem závažnej nedbanlivosti pre skutky, ktoré sa udiali v pobrežných vodách, rovnaký obsah, ako pre skutky, ku ktorým došlo v morských úžinách, vo výlučnej ekonomickej zóne a na šírom mori. V tomto prípade by totiž vypúšťanie spôsobené závažnou nedbanlivosťou v súlade s predchádzajúcimi úvahami predpokladalo nepozorné konanie s vedomím, že pravdepodobne vznikne škoda. Takýto výklad by zaručil jednotný výklad pojmu závažnej nedbanlivosti v rámci smernice 2005/35 a zároveň by vylúčil akýkoľvek rozpor s Marpolom 73/78.

116. Reštriktívny výklad pojmu závažnej nedbanlivosti mimo pobrežných vôd však vyplýva z potreby zabrániť tomu, aby Spoločenstvo porušilo svoje medzinárodné záväzky. Znenie, štruktúra, a poznatky vyvozené z legislatívneho procesu naproti tomu nabádajú k širšiemu vymedzeniu závažnej nedbanlivosti⁷⁵, a to ako závažné porušenie povinnosti starostlivosti, bez toho, aby bolo potrebné vedomie o pravdepodobnosti škody.

⁷⁵ — Pozri bod 103 a nasl. týchto návrhov.

117. V dôsledku toho možno použitie reštriktívneho výkladu pojmu závažnej nedbanlivosti na pobrežné vody odôvodniť len vtedy, ak to vyžadujú medzinárodné záväzky Spoločenstva.

118. Článok 2 dohovoru o morskom práve stanovuje, že zvrchovanosť pobrežných štátov sa vzťahuje na pobrežné more (ods. 1) a musí byť vykonávaná za podmienok stanovených ustanoveniami dohovoru a iných pravidiel medzinárodného práva (ods. 3). V súlade s článkom 211 ods. 4 môžu pobrežné štáty pri výkone svojej zvrchovanosti v pobrežnom mori vydať zákony a nariadenia na zabránenie, zníženie a kontrolu znečisťovania mora z cudzích lodí. Spresňuje sa, že to platí aj na lode vykonávajúce právo pokojného prejazdu. Takéto zákony a nariadenia nesmú v súlade s oddielom 3 druhej časti narušovať pokojný prejazd cudzích lodí. Na rozdiel od ustanovení uplatniteľných na vonkajšie vody a pobrežné more neexistuje žiadny odkaz na všeobecne uznané medzinárodné normy.

119. Žalobcovia, Malta, Grécko a Cyprus sa domnievajú, že zodpovednosť na základe závažnej nedbanlivosti zasahuje do práva pokojného prechodu. Dovoľávajú sa najmä článku 19 ods. 2 písm. h) dohovoru o morskom práve. Podľa tohto ustanovenia nie je prechod pokojný, ak loď spôsobuje *úmyselné* a závažné znečistenie, ktoré je

v rozpore s týmto dohovorom. To vylučuje zodpovednosť za závažnú nedbanlivosť.

120. Toto tvrdenie však prehliada skutočnosť, že ustanovenia týkajúce sa ochrany životného prostredia sú tiež dovolené v rámci pokojného prechodu. Ako totiž zdôrazňujú Dánsko a Estónsko, článok 21 ods. 1 písm. f) dohovoru o morskom práve jasne uvádza, že pobrežný štát môže prijímať zákony a iné právne predpisy v súlade s ustanoveniami tohto dohovoru a inými pravidlami medzinárodného práva dotýkajúcimi sa pokojného prechodu pobrežným morom, ktoré sa môžu týkať ochrany životného prostredia pobrežného štátu a zabránenia, zníženia a kontroly jeho znečisťovania. V súlade s článkom 21 ods. 4 sa cudzie lode podriaďujú týmto zákonom a právnym predpisom počas pokojného prechodu. Ani tu sa nepredpokladá uplatňovanie všeobecne uznaných medzinárodných noriem. V súlade s článkom 21 ods. 2 sa toto týka len projektovania, konštrukcie, zloženia posádky alebo vybavenia cudzích lodí.

121. V tejto súvislosti nie je dôležité skúmať, aké sú obmedzenia tejto zákonodarnej právomoci pobrežných štátov. Je možné, že táto právomoc nezahŕňa ustanovenia na ochranu životného prostredia, ktoré by úplne bránili prechodu. Zvrchovanosť pobrežného štátu by sa tiež nemusela vzťahovať na uplatňovanie sankcií na lode na šírom mori. Článok 4 smernice 2005/35 však nejde tak ďaleko a osobitne nezakazuje prechod a neukladá donucovacie opatrenia s ohľadom na tranzitné lode. Naopak, členské štáty sú oprávnené zakázať

len niektoré konania, ktoré nie sú na účely prechodu nevyhnutné. V tejto súvislosti je relatívne mierne kritérium starostlivosti podľa Marpol 73/78 len málo sprísnené. To je možné na základe pravidiel, ktoré majú zabrániť a znížiť znečistenie v súlade s článkom 21 ods. 1 písm. f) dohovoru o morskom práve.

122. V rozpore s tým, čo tvrdí Cyprus, odkaz na ďalšie pravidlá medzinárodného práva v článku 2 ods. 3 a v článku 21 ods. 1 písm. f) dohovoru o morskom práve spôsobuje len to, že Spoločenstvo je viazané Marpolom 73/78 v pobrežných vodách. Vzhľadom na to, že Spoločenstvo nie je zmluvnou stranou tohto dohovoru a že dohovor o morskom práve neodkazuje na Marpol 73/78, pokiaľ ide o pobrežné vody, neobsahuje tento dohovor ani ďalšie pravidlá medzinárodného práva vo vzťahu k Spoločenstvu⁷⁶.

123. Estónsko, Dánsko, Španielsko, Francúzsko, Švédsko, Spojené kráľovstvo, Parlament, Rada a Komisia teda správne tvrdia, že dohovor o morskom práve neobmedzuje zákonodarnú právomoc v oblasti ochrany životného prostredia v pobrežných vodách na vykonávanie uznaných medzinárodných noriem, a obzvlášť na vykonanie Marpol 73/78, na rozdiel od morských zón skúmaných v rámci odpovede na prvú otázku. Tento záver vyplýva zo skutočnosti, že

pobrežné vody tvoria vnútroštátne územie pobrežného štátu a v zásade nie je potrebné, aby tomuto štátu dohovor o morskom práve udelil zákonodarnú právomoc na tomto území.

124. Žalobcovia, Malta, Grécko a Cyprus okrem toho tvrdia, že Marpol 73/78 tiež bráni zmluvným štátom tohto dohovoru prijímať prísnejšie ustanovenia v pobrežných vodách. Podľa nich je Marpol 73/78 úplným kompromisom v oblasti boja proti znečisteniu spôsobeného vypúšťaním látok loďami. Títo účastníci konania sa teda zrejme domnievajú, že Marpol 73/78 dovoľuje vypúšťanie látok, ktoré nie je dohovorom zakázané.

125. Ak sa však pohybujeme v rámci tvrdenia, ktoré obhajujem⁷⁷, tak toto tvrdenie nemôže spochybniť otázku platnosti smernice 2005/35, pretože podľa tohto tvrdenia Marpol 73/78 nie je pre Spoločenstvo záväzný, ak sa v dohovore o morskom práve nenachádza odkaz naň. Z tohto dôvodu skúmam, či Marpol 73/78 vyžaduje aj pre pobrežné vody reštriktívny výklad uplatňovaný na skutky, ktoré sa udiali mimo pobrežných vôd, len subsidiárne a to v prípade, že by sa Súdny dvor dopracoval k inému výsledku,

76 — Pozri bod 37 a nasl. týchto návrhov.

77 — Pozri bod 71 a nasl. týchto návrhov.

napríklad na základe rozsudku Holandsko/Parlament a Rada.

126. Znenie Marpol 73/78 nenaznačuje, že by mal v úmysle vyčerpávacím spôsobom upraviť zakázané vypúšťanie látok z lodí vnútri pobrežných vôd. Marpol 73/78 vyžaduje, aby sa určité vypúšťanie zakazovalo, vyšetrovalo a stíhalo. Príslušné ustanovenia sa nachádzajú v článkoch 1, 4 a 6 dohovoru, ako aj v pravidle 9 prílohy I a v pravidle 5 prílohy II. Ako to bolo uvedené v návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ako aj žalobcami, Maltou a Cyprusom, prílohy I a II v celom rozsahu zaväzujú zmluvné strany dohovoru podľa jeho článku 14 ods. 1.

127. Tieto ustanovenia vymedzujú minimálne normy, ktoré sú záväzné pre zmluvné štáty Marpol 73/78 v oblasti ustanovení, ktoré chránia pred vypúšťaním škodlivých látok do mora loďami. Ako som už preukázala, tieto minimálne normy sa stávajú spolu s ustanoveniami dohovoru o morskom práve, jedinými dovolenými ochrannými normami vo výlučnej ekonomickej zóne, v morských úžinách a na širom mori.

128. Medzi už citovanými ustanoveniami Marpol 73/78 sa však nachádza len

jedno ustanovenie, a to zákaz vypúšťania ropy uvedený v pravidle 9 prílohy I, ktorý možno vykladať ako výslovné povolenie určitého vypúšťania. Je v ňom totiž uvedené, že akékoľvek vypúšťanie je zakázané „s výnimkou prípadov, ak sú splnené nasledujúce podmienky“. Tieto podmienky sa vzťahujú na vypúšťanie ropy v menších množstvách počas prevádzky lode. Toto vypúšťanie nie je zakázané smernicou 2005/35, keďže článok 5 ods. 1 úplne preberá túto výnimku. Preto nie je v prejednávanej veci opodstatnené rozhodnúť o otázke, či Marpol 73/78 skutočne dovoľuje takéto vypúšťanie.

129. Kritérium zodpovednosti podľa pravidla 11 písm. b) bodu ii) prílohy I Marpol 73/78 má z hľadiska legislatívnej techniky úplne inú funkciu ako výnimky v pravidle 9. Totiž, ak vlastník alebo kapitán nekonali s úmyslom spôsobiť škodu, alebo nepozorne s vedomím, že pravdepodobne vznikne škoda, pravidlo 9 sa nepoužije. To isté platí aj s ohľadom na súvislosť medzi pravidlom 5 prílohy II a pravidlom 6 písm. b) bod ii). V dôsledku toho neobsahuje Marpol 73/78 žiadne ustanovenie, ktoré sa vzťahuje na vypúšťanie látok súvisiace s haváriami v týchto podmienkach. Neexistenciu pravidla však normálne nemožno vykladať ako povolenie.

130. Aj keď sa v ňom nenachádza žiadne povolenie, znenie Marpol 73/78 naproti tomu obsahuje skutočnosti, ktoré naznačujú, že za

určitých okolností sú dovolené aj prísnejšie pravidlá. Článok 9 ods. 2 zvlášť výslovne konštatuje, že Marpol 73/78 nemôže zasahovať do súdnej právomoci pobrežných štátov, ako je vymedzená v rámci dohovoru o morskom práve. Pritom, ako som už uviedla, dohovor o morskom práve dovoľuje v pobrežných vodách prísnejšie ochranné ustanovenia.

131. Okrem toho druhej odôvodnenie preambuly Marpol 73/78 uznáva, že vypúšťanie v dôsledku nedbanlivosti alebo havárií predstavuje závažný zdroj znečistenia. Preto by bolo prekvapujúce, keby Marpol 73/78 oslobodil tieto formy vypúšťania látok za takýchto okolností.

132. Tomuto nebráni univerzálna pôsobnosť v zmysle piateho odôvodnenia preambuly, ktorá bola zdôraznená žalobcami. Táto sa vzťahuje len na uvedené látky, teda ide o doplnenie pravidiel týkajúcich sa znečisťovania ropou pravidlami týkajúcimi sa chemických látok. Naproti tomu, z tohto odôvodnenia nemožno vyvodiť, že kritérium zodpovednosti sa musí uplatňovať vyčerpávajúcim a univerzálnym spôsobom.

133. V dôsledku toho by bolo neprímerané tvrdiť, ako Grécko, že prísnejšie ochranné ustanovenia sú možné len vtedy, ak to

výslovne stanovuje Marpol 73/78. Aj keď sa zmluvné štáty nemohli dohodnúť na takomto prísnejšom pravidle, ako tvrdia Grécko a žalobcovia, z toho nevyplýva, že uzavretím Marpol 73/78 prijali vyčerpávajúce ochranné normy pre všetky morské zóny.

134. Podľa tvrdení žalobcov je zrejmé, že návrh Kanady smerujúci k začleneniu oprávnenia na prijímanie prísnejších ustanovení do Marpol 73/78 bol svojho času zamietnutý; Komisia však správne poukazuje na to, že prípravné práce na Marpol 73/78 predložené samotnými žalobcami nabádajú skôr k domnienke, že otázka prísnejších ochranných noriem musí byť, podľa stanoviska mnohých účastníkov rokovaní, upravená dohovorom o morskom práve⁷⁸.

135. Keďže rozhovory sa týkali prísnejších noriem, pre štáty bolo v priebehu rokovaní dôležité dbať na to, aby požiadavky, ktoré musia spĺňať lode podľa Marpol 73/78, nemohli byť jednostranne zvýšené. To sa dnes zaručuje vo vzťahu k pobrežným vodám odkazom na článok 21 ods. 2 dohovoru

78 — Pozri v tomto zmysle KHEE-JIN TAN, A., op. cit., s. 184 a nasl.

o morskom práve na medzinárodné normy týkajúce sa lodí, teda najmä na Marpol 73/78⁷⁹. Naproti tomu, pokiaľ ide o kritérium zodpovednosti, takýto odkaz úplne chýba.

136. V dôsledku toho prípravné práce na Marpol 73/78 tiež popierajú skutočnosť, že Marpol 73/78 prijíma vyčerpávajúce ustanovenia. Naopak, je opodstatnené sa domnievať, že právomoci pobrežných štátov vyplývajú z dohovoru o morskom práve, ktorý nepriзнаva Marpol 73/78 záväznú povahu, pokiaľ ide o pobrežné vody.

137. Z tohto dôvodu ani dohovor o morskom práve, ani Marpol 73/78 nenabádajú, pokiaľ ide o pobrežné vody, k reštriktívnemu výkladu pojmu závažná nedbanlivosť v súlade s kritériom zodpovednosti podľa pravidla 11 písm. b) bodu ii) prílohy I a pravidla 6 písm. b) bodu ii) prílohy II Marpol 73/78.

79 — V spoločnom vyjadrení podanom viacerými členskými štátmi v rámci konania pred Supreme Court (Spojené štáty), ktoré citujú žalobcovia (príloha 16 pripomienok žalobcov) išlo práve o otázku zvýšených požiadaviek týkajúcich sa lodí a ich posádky, a nie o otázku prísnejšieho kritéria zodpovednosti. Toto konanie sa týkalo prísnejších pravidiel štátu Washington (pozri „Petition for a Writ of Certiorari“ Spojených štátov v konaní č. 98-1701, United States of America v. Gary Locke a i., <http://www.usdoj.gov/osg/briefs/1998/2pet/7pet/98-1701.pet.aa.pdf>, s.9). Avšak zdôraznenie potreby harmonizovaných noriem týkajúcich sa lodí a posádok v tomto vyjadrení nie je v rozpore s obhajobou prísnejšieho kritéria zodpovednosti.

138. Na záver je potrebné skonštatovať, že skúmanie druhej a tretej prejudiciálnej otázky neodhalilo žiadnu skutočnosť spôsobilú spochybniť platnosť ustanovení smernice 2005/35.

D — O štvrtej otázke týkajúcej sa zásady právnej istoty

139. Svojou štvrtou otázkou si vnútroštátny súd praje objasniť otázku, či použitie výrazu „závažná nedbanlivosť“ v článku 4 smernice 2005/35 porušuje zásadu právnej istoty. V tejto súvislosti má na mysli predovšetkým nebezpečenstvo, že členské štáty nepreberú tento pojem a nebudú ho uplatňovať jednotne. Podľa jeho stanoviska, sú na účely usmernenia praxe členských štátov potrebné dodatočné vysvetlenia.

140. Zdá sa, že žiadny z účastníkov konania nespochybňuje pojem závažná nedbanlivosť v prípade, ak sa v súlade s Marpolom 73/78 vzťahuje aj na nepozornosť s vedomím, že by pravdepodobne vznikla škoda — ako bolo odporúčané vyššie pre širé more, morské úžiny a výhradnú hospodársku zónu. Vnútroštátny súd by nemal v tejto súvislosti mať ďalšie námietky, keďže význam závažnej nedbanlivosti je týmto výkladom jednoznačne vysvetlený.

141. Toto stanovisko je zaujímavé, keďže terminológia Marpol 73/78 už nezaručuje jednotné uplatňovanie v rámci Spoločenstva. Totiž štúdia, ktorú realizovalo oddelenie výskumu a dokumentácie Súdneho dvora, svedčí o tom, že pojem nepozornosť nie je známy vo všetkých právnych poriadkoch Spoločenstva. Nemecké prebratie Marpol 73/78 používa podmienku jednoduchej nedbanlivosti, aj keď je kritérium nepozornosti známe v nemeckom trestnom práve. V porovnaní s týmito nezrovnalosťami prispieva smernica 2005/35 v súlade so svojím odôvodnením č. 3 k jednotnému uplatňovaniu Marpol 73/78 v Spoločenstve.

142. V prejednávanej veci však ide len o otázku, či je pojem závažná nedbanlivosť, pokiaľ ide o skutky, ku ktorým došlo v pobrežných vodách, pri ktorých nie je jeho výklad obmedzený na kritérium zodpovednosti podľa Marpol 73/78, zlučiteľný so zásadou právnej istoty.

143. Zásada právnej istoty vyžaduje najmä, aby právna úprava bola jasná a presná, tak aby osoby podliehajúce súdnej právomoci mohli bez pochybností poznať svoje práva a povinnosti a podniknúť primerané kroky⁸⁰. Táto zásada je v súvislosti s trestnými činmi a trestami vyjadrená zásadou zákonnosti (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), ktorá

je upravená najmä v článku 7 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „EDLP“)⁸¹. Dôsledkom tejto zásady je to, že zákon musí jasne vymedzovať trestné činy a tresty za ne. Táto podmienka je splnená, pokiaľ právny subjekt môže zo znenia relevantného ustanovenia a v prípade potreby za pomoci výkladu, ktorý mu dávajú súdne orgány, zistiť, aké konania alebo opomenutia zakladajú jeho trestnú zodpovednosť⁸².

144. Smernica 2005/35 však nemusí spĺňať tieto kritériá, keďže ako smernica nemôže obsahovať priamo uplatniteľné trestné ustanovenia⁸³. Tieto ustanovenia musia byť prijaté členskými štátmi. Pokiaľ nie sú ustanovenia smernice dostatočne presné, aby mohli splniť požiadavky zákonnosti, je úlohou vnútroštátneho zákonodarcu, aby to napravil počas transpozície tak, že bude

81 — Pozri tiež rozsudok z 3. mája 2007, *Advocaten voor de Wereld*, C-303/05, Zb. s. I-3633, bod 49, ktorý odkazuje na rozsudky z 12. decembra 1996, X, C-74/95 a C-129/95, Zb. s. I-6609, bod 25, a z 28. júna 2005, *Dansk Rørindustri a i./Komisia*, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, Zb. s. I-5425, body 215 až 219.

82 — Rozsudok *Advocaten voor de Wereld*, už citovaný, bod 50, ktorý sa odvoláva na rozsudok *ESLP Coëme a i. v. Belgicko* z 22. júna 2000, Zbierka rozsudkov a rozhodnutí 2000-VII, § 145. Pozri tiež *ESLP, rozsudky Achour v. Francúzsko* z 29. marca 2006, § 41, a *Cantoni v. Francúzsko* z 15. novembra 1996, Zbierka rozsudkov a rozhodnutí 1996-V, s. 1627, § 29.

83 — Pozri v tejto súvislosti rozsudok X, už citovaný, bod 24 a nasl., ktorý odkazuje na rozsudky *ESLP, Kokkinakis v. Grécko* z 25. mája 1993, rad A, č. 260-A, § 52, a *S. W./Spojené kráľovstvo a C. R./Spojené kráľovstvo* z 22. novembra 1995, rad A, č. s 335-B, § 35 a 335-C, § 33. Pozri tiež rozsudky Súdneho dvora z 10. júla 1984, *Kirk*, 63/83, Zb. s. 2689, bod 22; z 8. októbra 1987, *Kolpinghuis Nijmegen*, 80/86, Zb. s. 3969, bod 13; z 26. septembra 1996, *Arcaro*, C-168/95, Zb. s. I-4705, bod 42; zo 7. januára 2004, X, C-60/02, Zb. s. I-651, bod 61 a nasl., a *Dansk Rørindustri a i./Komisia*, už citovaný, bod 221. Pozri tiež pre podrobnejšie úvahy moje návrhy vo veciach *Niselli* (rozsudok z 11. novembra 2004, C-457/02, Zb. s. I-10853), bod 53 a nasl. a *Berlusconi a i.* (rozsudok z 3. mája 2005, C-387/02, C-391/02 a C-403/02, Zb. s. I-3565), bod 140 a nasl.

80 — Rozsudky z 9. júla 1981, *Gondrand a Garancini*, 169/80, Zb. s. 1931, bod 17; z 13. februára 1996, *Van Es Douane Agenten*, C-143/93, Zb. s. I-431, bod 27; zo 14. apríla 2005, *Belgicko/Komisia*, C-110/03, Zb. s. I-2801, bod 30, a *IATA a ELFAA*, už citovaný, bod 68.

prihliadať na osobitosti vnútroštátneho právneho poriadku⁸⁴. Táto skutočnosť nespochybňuje platnosť smernice, ale skôr jej harmonizačný účinok.

145. Aj keby sa však uplatňovala zásada zákonnosti na ustanovenia smernice, ktoré nemajú priamy účinok, článok 4 smernice 2005/35 by splnil tieto požiadavky. Tento článok vyžaduje uplatňovanie zodpovednostného kritéria závažnej nedbanlivosti v pobrežných vodách. Je nesporné prinajmenšom to, že pojem nedbanlivosti je v právnych systémoch známy, a že môže byť základom trestnej zodpovednosť v rôznej miere. Rozhodujúce je porušenie povinnosti starostlivosti, ktoré tiež zdôrazňujú žalobcovia. Ako to Súdny dvor uviedol, povinnosti starostlivosti musia byť vymedzené dvoma spôsobmi, a to, na jednej strane, prostredníctvom objektívneho kritéria, ktoré sa uplatňuje na všetky osoby posudzovanej skupiny a, na druhej strane, vzhľadom na to, čo možno subjektívne očakávať od operátora, najmä v závislosti od jeho odbornej praxe⁸⁵.

146. V prípade námornej plavby a obzvlášť v prípade prepravy nebezpečných látok treba prejavíť veľkú obozretnosť, prv než by

sa dospelo k záveru o existencii takýchto povinností starostlivosti. Spoločnosť totiž v zásade preberá riziká spojené so zákonnou prevádzkou lodí. Ak teda nie sú povinnosti starostlivosti výslovne vyjadrené v osobitných právnych nástrojoch, mali by byť v čo najväčšej miere uznané v dotknutých obchodných kruhoch (*lege artis*), aby mohli mať trestný dopad. To platí tým skôr v rámci článku 4 smernice 2005/35, keďže zodpovednostné kritérium závažnej nedbanlivosti, ktoré sa v ňom používa, predpokladá konanie zakladajúce zvýšenú trestnú zodpovednosť vo vzťahu k jednoduchej nedbanlivosti.

147. V dôsledku toho neumožňuje samotné štúdium smernice identifikovať povinnosti starostlivosti, ktoré musia byť uplatňované. To však nie je nevyhnutné na naplnenie požiadavky predvídateľnosti. Rozsah tohto pojmu v značnej miere závisí od obsahu daného textu, od oblasti, ktorú pokrýva, ako aj od počtu a postavenia jeho adresátov. Predvídateľnosť nebráni tomu, aby dotknutá osoba využila odborné poradenstvo, aby mohla, v miere primeranej okolnostiam veci, posúdiť následky, ktoré by mohli vyplývať z daného činu. To isté platí aj pre takých odborníkov, ako sú operátori v námornej doprave, ktorí sú zvyknutí na to, že pri výkone svojho povolania musia postupovať s veľkou dávkou obozretnosti. Tiež od nich možno očakávať, že nebezpečenstvá, ktoré toto povolanie zahŕňa, posúdia s osobitnou starostlivosťou⁸⁶.

84 — Takže namiesto článku 4 smernice 2005/35, ktorého znenie je zmätočné, by bolo vhodné priamo použiť formuláciu Marpol 73/78, pokiaľ ide o zodpovednosť mimo pobrežných vôd.

85 — Pozri bod 103 týchto návrhov.

86 — Pozri rozsudok Dansk Rorindustri a i./Komisia, už citovaný, bod 219, ktorý sa odvoláva na rozsudok ESLP Cantoni v. Francúzsko, už citovaný, § 35.

148. Istotne je opodstatnené vychádzať z myšlienky, že jedine súdne orgány sú oprávnené na poslednom stupni presne vymedziť povinnosti starostlivosti; to je však zlučiteľné s článkom 7 EDLP. Toto ustanovenie nemožno vykladať tak, že zakazuje postupné objasňovanie pravidiel trestnej zodpovednosti, ako aj postupný vývoj trestného práva prostredníctvom súdneho výkladu od prípadu k prípadu za predpokladu, že výsledok bude v súlade so skutkovou podstatou porušenia a primerane predvídateľný⁸⁷. Nevieť o žiadnom ďalšom prípade, v ktorom Európsky súd pre ľudské práva spochybnil uplatňovanie pojmov nedbanlivosť alebo závažná nedbanlivosť v trestnom práve.

149. Okrem toho od námorníkov možno očakávať, že svoje konanie neupravujú tak, aby siahalo až k medziam toho, čo je trestným právom dovolené, ale že prejavujú viac starostlivosti, ako im vyplýva z trestných povinností. To sa vysvetľuje najmä nebezpečenstvami súvisiacimi s námornou plavbou a zdôraznenými v priebehu pojednávania, ktoré hrozia trupu lode, životu, lodi a nákladu, ktorý im bol zverený. Aspoň v prípade znečistenia ropou existujú značné riziká spojené s uplatnením občianskoprávnej zodpovednosti na

základe objektívnej zodpovednosti podľa Medzinárodného dohovoru o občianskej zodpovednosti za škody spôsobené ropným znečistením⁸⁸.

150. Keďže sa vnútroštátny súd obáva nejednotnej transpozície a uplatňovania v členských štátoch, je opodstatnené najskôr pripomenúť, že členské štáty môžu podľa článku 1 ods. 2 smernice slobodne prijímať prísnejšie ochranné ustanovenia, ktoré sú v súlade s medzinárodným právom. Smernica teda nezavádza jednotné a vyčerpávajúce normy, ale len minimálne požiadavky, ktoré na základe svojej povahy nemusia byť prebraté v členských štátoch jednotne.

151. Toto konanie okrem toho prispieva k spresneniu pojmu závažná nedbanlivosť v zmysle článku 4 smernice 2005/35. Ak sa bude Súdny dvor pridržať tohto návrhu, bude jednoznačne stanovené najmä to, že tento pojem môže mať v pobrežných vodách odlišný význam ako význam, ktorý má v iných morských zónach, v ktorých sa musí vykladať v súlade s Marpoľom 73/78.

87 — ESLP, rozsudky S. W. v. Spojené kráľovstvo, už citovaný, § 36, C. R. v. Spojené kráľovstvo, už citovaný, § 34, Strelitz, Keßler a Krenz v. Nemecko z 22. marca 2001, Zbierka rozsudkov a rozhodnutí 2001-II, § 50, a Radio France a i. v. Francúzsko z 30. marca 2004 (Zbierka rozsudkov a rozhodnutí 2004-II, § 20).

88 — Pozri bod 91 týchto návrhov.

152. V prípade ďalších pochybností sa môžu sudy členských štátov obrátiť na Súdny dvor v súlade s článkom 234 Zmluvy. V prípade potreby sú sudy prvého stupňa tiež tak povinné urobiť, najmä v prípade rozdielnych právnych názorov medzi najvyššími súdmi členských štátov⁸⁹.

153. Túto súdnu záruku jednotnej transpozície a uplatňovania smernice 2005/35 dopĺňa úloha Komisie, ktorá podľa článku 211 Zmluvy spočíva v dohliadaní nad dodržiavaním sekundárneho práva a v prípade potreby podľa článku 226 ES, v podaní žaloby o nesplnenie povinnosti.

154. Nakoniec, tvrdenie predložené žalobcami a Gréckom, že zodpovednosť za závažnú nedbanlivosť by mohla byť v prípade vážnych nehôd zneužitá, nie je dôkazom o tom, že zásada právnej istoty alebo zákonnosti trestného práva bola porušená. Nikdy nemožno úplne vylúčiť zneužitie. Obzvlášť nedávne príklady týkajúce sa Francúzska a Španielska uvádzané na podporu tohto tvrdenia ukazujú,

že smernica 2005/35 nie je potrebná na účely vyňatia námorníkov z pôsobnosti trestných konaní, ktoré sa považujú za neprimerané.

155. Pokiaľ ide o tvrdenie založené na nedostatku odôvodnenia, ktoré bolo uplatnené žalobcami, nie je nevyhnutné skúmať toto tvrdenie, pretože vnútroštátny súd už tieto pochybnosti vyvrátil⁹⁰. Vzhľadom na to, že v prípade smernice 2005/35 ide o akt, ktorý sa má všeobecne uplatňovať, že v odôvodnení stačí uviesť, na jednej strane, celkovú situáciu, ktorá viedla k jeho prijatiu, a, na druhej strane, všeobecné ciele, ktoré chce dosiahnuť⁹¹, nezdá sa, že by v tomto prípade bolo možné hovoriť o nedostatku odôvodnenia.

156. V dôsledku toho skúmanie štvrtej prejudiciálnej otázky neodhalilo žiadnu skutočnosť spôsobilú spochybniť platnosť ustanovení smernice 2005/35.

⁸⁹ — Rozsudok z 15. septembra 2005, *Intermodal Transports*, C-495/03, Zb. s. I-8151, bod 38 a nasl., a citovaná judikatúra.

⁹⁰ — Rozsudok z 11. novembra 1997, *Eurotunnel a i.*, C-408/95, Zb. s. I-6315, bod 33 a nasl.

⁹¹ — Rozsudok *IATA a ELFAA*, už citovaný, bod 67.

V — Návrh

157. Navrhujem teda Súdnemu dvoru, aby odpovedal na prejudiciálnu otázku takto:

Skúmanie položených otázok neodhalilo žiadnu skutočnosť spôsobilú ovplyvniť platnosť smernice Európskeho parlamentu a Rady 2005/35/ES zo 7. septembra 2005 o znečisťovaní mora z lodí a o zavedení sankcií za porušenia.